

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Факультет міжнародних відносин, політології та соціології

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА І ДИПЛОМАТІЯ КРАЇН АЗІЇ ТА АФРИКИ

Навчально-методичний посібник

Одеса
«Екологія»
2024

УДК 327(5:6)“1945/2023”(076.6)
3-781

Упорядник

Віктор Вікторович Глебов, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Рецензенти:

Денис Вікторович Яковлев, доктор політичних наук, професор, декан факультету психології, політології та соціології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Юлія Іванівна Майстренко, кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин ОНУ імені І. І. Мечникова

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (*протокол № 5 від 20.06.2024 р.*)

Зовнішня політика і дипломатія країн Азії та Африки : навчально-методичний посібник / упоряд. В. В. Глебов — Одеса : Екологія, 2024. — 112 с.

ISBN 978–617–7867–87–5

Навчально-методичний посібник містить виклад матеріалу в логічній та хронологічній послідовності. Основними характеристиками періоду є формування зовнішньої політики держав в умовах блокового протистояння та становлення постбіполярної системи міжнародних відносин. Розроблено 19 тем, надано теми та питання практичних занять та самостійної роботи, методичні рекомендації для підготовки, питання для підсумкового контролю знань, перелік рекомендованої літератури для підготовки та методичні вказівки й технічні вимоги щодо написання аналітичних записок.

Програма розрахована, перш за все, на здобувачів вищої освіти за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», а також політологів, істориків та представників гуманітарних наук, які цікавляться проблемами формування та імплементації зовнішньої політики країн Азії та Африки.

УДК 327(5:6)“1945/2023”(076.6)

ISBN 978–617–7867–87–5

© Глебов В. В., упорядкування, 2024

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Змістовний модуль I.Зовнішня політика і дипломатія країн Північно-Східної, Південної та Південно-Східної Азії.	
Тема 1. Фактори формування зовнішньої політики країн Азії.....	6
Тема 2. Формування зовнішньої політики Японії (1945-1950- і рр.).....	10
Тема 3. Зовнішня політика і дипломатія Японії у 1960-1980-і рр.	13
Тема 4. Зовнішньополітичний курс Японії у постбіполярний період.....	18
Тема 5. Формування зовнішньої політики і дипломатичної служби КНР.....	22
Тема 6. Зовнішня політика і дипломатія КНР у період правління політиків Четвертого і П'ятого поколінь.....	31
Тема 7. Зовнішня політика і дипломатія держав на Корейському півострові.....	36
Тема 8. Зовнішня політика країн Індокитаю.....	42
Тема 9. Зовнішньополітичний процес і дипломатія Республіки Індія.....	53
Тема 10. Зовнішня політика Ісламської Республіки Пакистан.....	59
Тема 11. Зовнішня політика країн АСЕАН.....	63
Змістовний модуль II. Зовнішня політика і дипломатія країн Близького та Середнього Сходу.	
Тема 12. Зовнішня політика Республіки Афганістан.....	66
Тема 13. Зовнішня політика і дипломатія Ісламської Республіки Іран.....	70
Тема 14. Зовнішня політика та дипломатія Турецької Республіки.....	74
Тема 15. Зовнішня політика і дипломатія арабських країн.....	79
Тема 16. Проблеми безпеки та зовнішня політика країн Перської Затоки.....	82
Тема 17. Зовнішня політика і дипломатія Держави Ізраїль.....	84
Змістовний модуль III. Зовнішня політика і дипломатія Африки.	
Тема 18. Фактори формування зовнішньої політики країн Африки.....	89
Тема 19. Зовнішньополітичний процес та дипломатія у Південно-Африканській Республіці.....	91
Розподіл балів.....	93
Методичні вказівки та технічні вимоги щодо написання аналітичної записки.....	94
Теми аналітичних записок.....	96
Питання для підсумкового контролю.....	100
Література.....	103

ПЕРЕДМОВА

Відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії першого (бакалаврського) рівня, навчальна дисципліна «Зовнішня політика і дипломатія країн Азії та Африки» є обов'язковою освітньою компонентою. Мета дисципліни полягає у доповненні та розширенні кола знань у здобувачів вищої освіти, які вивчають різні аспекти зовнішньої політики і дипломатії загалом; ознайомленні зі станом міжнародних відносин, зовнішньої політики та дипломатії країн Азії та Африки; формуванні аналітичного підходу до проблем взаємодії впливу внутрішньополітичних, військових, економічних, етнічних та соціальних факторів на зовнішньополітичні та дипломатичні процеси.

Завдання: Головним завданням курсу є вивчення історії становлення та еволюції зовнішньої політики та дипломатичних служб у державах Азії та Африки, а також ролі й місця зовнішньої політики та дипломатичної служби у зовнішньополітичних процесах країн Азії та Африки.

Курс «Зовнішня політика і дипломатія» складається з трьох змістовних модулів, сукупність яких охоплює країни Африки та Азії.

Значна увага приділяється самостійній роботі здобувачів вищої освіти. Автор розробив перелік тем для самостійного опрацювання, результати самостійної роботи повинні відобразитись в написанні аналітичної записки та її обговоренні на лекціях або практичних заняттях. Для підготовки аналітичної записки здобувач вищої освіти має скористатись методичними вказівками та технічними вимогами щодо написання наукових робіт такого типу.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування наступних **компетенцій** здобувачів вищої освіти за спеціальністю 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії:

ЗК02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі і

знань про природу і суспільство, та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового образу життя.

ЗК05. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК09. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

СК02. Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК06. Здатність застосовувати засади дипломатичної та консульської служби, дипломатичного протоколу та етикету, уміння вести дипломатичне та ділове листування (українською та іноземними мовами).

СК07. Здатність аналізувати міжнародні інтеграційні процеси у світі та на Європейському континенті, та місце в них України.

СК13. Здатність аналізувати діяльність міжнародних недержавних акторів та транснаціональні відносини.

Очікувані результати навчання за дисципліною «Зовнішня політика і дипломатія країн Азії та Африки» є:

РН08. Збирати, обробляти та аналізувати великі обсяги інформації про стан міжнародних відносин, зовнішньої політики України та інших держав, регіональних систем, міжнародних комунікацій.

РН16. Розуміти та відстоювати національні інтереси України у міжнародній діяльності.

Змістовний модуль I. Зовнішня політика і дипломатія країн Північно-Східної, Південної та Південно-Східної Азії.

Тема 1. Фактори формування зовнішньої політики країн Азії

Основні фактори, що впливають на визначення зовнішньої політики: економічні, політико-ідеологічні, історичні, географічні і демографічні. Основні риси дипломатії країн Азії та Африки. Форми та методи здійснення зовнішньої політики країн Азії та Африки.

Країни Азії радикально відрізняються одна від одної як за складом населення, віросповіданням, історичним минулим, так і політичним розвитком сьогодення. Формування зовнішньої політики країн регіону відбувається за різними принципами та сценаріями розвитку, тому не можливо обрати один підхід у формування відносин із зазначеними країнами. /

Дипломатія більшості східних держав складалася у своєрідній обстановці, за умов ізоляції (Китай, Японія) чи в умовах залежності від імперій (Індія). Перед ними стояло двоєке завдання - домогтися повної незалежності від метрополій і в той же час вписатися в західну дипломатію, з якою їм доводилося мати справу. Вони змушені були відображати дипломатію загроз, залякування, втручання у їхні внутрішні справи. На обман східна дипломатія відповідала хитрістю, лукавством, різними хитрощами. На Сході хитрість вважалася синонімом слова мудрість. І в східній дипломатії вона анітрохи не засуджувалася, тому що йшлося про відповідь хитрістю на хитрість.

На дипломатію багатьох східних країн відклав відбиток «східний базар», який не мислився без торгу. Це через те, що протягом тривалого часу їм доводилося мати справу з сильнішими країнами та діяти дуже обережно, продумуючи кожну свою дію.

Східні країни ретельно зберігають свій суверенітет та незалежність. Вони також дуже вміло використовують протиріччя між західними країнами (раніше СРСР і капіталістичними країнами).

Сила новостворених держав та власної дипломатії значною мірою залежала від їхнього економічного розвитку, тому для їхньої дипломатії на першому місці стояли питання розвитку економічних зв'язків, економічної допомоги, позик та кредитів.

Дуже велика увага приділяється підготовці професійних дипломатичних кадрів. МЗС цих країн утримуються від призначення працювати за кордоном не мідівських співробітників чи дипломатів. Саме тому дипломати багатьох східних країн вирізняються високим рівнем професіоналізму. Закордонна освіта високо цінується у східних країнах. Багато арабських дипломатів виділяються володінням ораторського мистецтва.

Вважається, що східним людям властиво пом'якшувати гостроту висловлювань, прагнути компромісу. Цю якість вони привносять у діяльність ООН. Підхід до різних міжнародних проблем групи поміркованих східних країн часто сприяють пом'якшенню напруженості, успішному досягненню консенсусу, пошукам компромісів.

Не можна переоцінити роль східних країн у діяльності регіональних організацій. Створення Ліги арабських країн 1945 р. Початок самітам глав держав на регулярній основі було покладено нарадою глав арабських країн 1969 р. Також слід зазначити, що для дипломатії східних держав особливо важливою є боротьба за престиж своїх держав, у тому числі суворе дотримання протоколу та етикету.

Стиль багатьох східних країн відрізняється пишномовністю, великою кількістю епітетів, певною часткою перебільшення, обов'язкові прояви поваги до осіб старшого покоління, до гостей, співрозмовників, родичів гостей. Це відображається в дипломатичній мові, особливо усні. Господар прийому виявляє повагу до гостя (у відповідь чекає на те саме). Протокол та етикет багатьох східних країн відрізняється від західних і, перебуваючи у східних країнах, треба обов'язково знати його і слідувати йому.

У природі такої дипломатії немає, а є дипломатія окремих країн Сходу, часто відмінних одна від одної. Кожна східна держава має свою специфіку,

вносить свою, іноді нову і незвичайну, в скарбничку світової дипломатії або забарвлює методи, що склалися, у свої власні тони.

Японська та китайська дипломатія.

Хоча японська дипломатія порівняно молода (її історія налічує близько 100 років), вона може пишатися своїм професіоналізмом. Дипломатичні кадри підбираються дуже ретельно. Кандидати проходять суворі іспити під час вступу на службу. Принципом японських дипломатів є постійне поповнення своїх знань. Велика увага приділяється вивченню англійської як світової, бо вважається, що з дипломатів глибокі знання мови особливо важливі. Одна цікава риса відрізняє кадри японської дипломатії - визнання позитивної ролі династії в дипломатії, що, на думку японців, сприяє професіоналізму дипломатів та їхньої відданості державі

У Японії нерідко можна зустріти дипломатів у третьому та четвертому поколіннях. Бувають випадки, що послами стають три брати. Перевага при прийомі на роботу надається дітям дипломатів або тих, хто тривалий час перебував за кордоном. Вважається, що ці молоді люди вже мають певний досвід та добре знають мову. Сильною стороною японської дипломатії є ретельне опрацювання питань, професійна підготовка до розмов, контактів, переговорів. Говорячи про японський характер і стикаючись з японцями, іноземці звертають увагу на їхнє мистецтво приховувати свої думки. Відомо, що дипломати вважають за краще не говорити «так» чи «ні» і роблять це дуже рідко. Для японця вимовити слово «так» і «ні» далеко не просте діло. Вони старанно уникають слів «не можу», «не знаю», поширюючи цю особливість і на сферу ділових відносин. Японці не схильні висловлювати свої думки прямолінійно, а сенс фраз навмисне затьмарюється застереженнями, у яких закладено невизначеність. З покоління до покоління їх привчали говорити натяками, щоб уникати зіткнення думок, радили уникати прямих тверджень. У розмовах люди всіляко уникають слів «ні», «не можу», «не знаю», наче це якась лайка, щось таке, що ніяк не можна висловити прямо, а лише натяком. Навіть відмовляючись від другої чашки чаю, гість замість «ні, дякую», вживає

вираз, що буквально означає: «Мені і так добре». Їхня ввічливість робить їх приємними співрозмовниками. Природно, що вони і від вас чекають на таку ж люб'язність. Делікатність цінується японцями найбільше. Спілкуючись із японськими партнерами, ніколи не використовуйте рукостискання. Японці уникають прямого погляду на очі, який неминучий при рукостисканні. А за традицією найважливішим елементом ввічливої поведінки є уклін. Японцям, на відміну італійців, властива акуратність, їх стиль - обов'язковість, пунктуальність у всьому. Вони вміють слухати партнера, демонструють увагу, заохочуючи співрозмовника висловлюватися, що, однак, не слід розуміти, як згода з вашою думкою.

Китайська дипломатія зазнала значних змін у другій половині XX століття. З відсталої країни – ядерна держава із мільярдним населенням. «Культурна революція» завдала серйозного удару по іміджу КНР та дипломатії. Понад 40 китайських послів було відкликано з-за кордону. У 1962 р. радянська сторона закрила консульство в Китаї, контакти скоротилися. Китайці поводитися наступально. Косигіну навіть відмовили в телефонній розмові з Мао. Китайці дуже уразливі і для них немає більш серйозної образи, ніж глузування. Прийоми та переговори проходили у дуже жорсткій формі. Але в 1969 р. між Косигінім і Чжоу Еньлаєм відбулася зустріч, після чого почалися жваві відносини між двома країнами. У 1971 р. уряд Китаю вибачився за страждання в роки «культурної революції», країнам компенсували збитки. Керівники Китаю зважають на думку дипломатів, учених. У переговорах зазвичай беруть участь багато експертів (з фінансових, технічних та інших питань). Китайці відстоюють свої позиції дуже жорстко і роблять поступки лише тоді, коли переговори, здавалося, зайшли у глухий кут. Вони дуже вміло використовують помилки партнерів.

Тема 2. Формування зовнішньої політики Японії (1945-1950-і рр.)

Конституційні основи зовнішньої політики Японії. Принцип пацифізму. Сан-Франциський мирний договір. Особливості відносин Японії з країнами Північно-Східної Азії. Договір про взаємне співробітництво і гарантії безпеки від 19 січня 1960 року.

Самостійна робота

1. Принцип пацифізму у зовнішній політиці Японії.
2. Зовнішньополітична програма уряду Кісі Нобусуке.

Методичні рекомендації

Вивчення даної теми здобувачами повинно розпочатись з аналізу Конституції Японської держави, опанування ключовими поняттями та засвоєння хронології, причин та наслідків основних зовнішньополітичних подій. Для розкриття першої теми здобувач повинен звернути увагу на виникнення та еволюцію принципу пацифізму у зовнішній політиці Японії. Для розкриття другої теми необхідно вивчити основні принципи зовнішньої політики уряду Кісі Нобусуке, визначити її позитивні та негативні наслідки для зовнішньої політики.

Ключові поняття

Пацифізм – відмова від війни як суверенного права націй й від загрози сили або використання сили як засобу вирішення міжнародних спорів; закріплено в ст. 9 Конституції Японії 1947 р.

«**Доктрина Йосіди**» - прискорений економічний розвиток, обмеження військових витрат, союз із США.

Основні події

2 вересня 1945 р. – підписання Акту про беззастережну капітуляцію Японії.

3 листопада 1946 р. – проголошено конституцію Японії (набрала чинності *3 травня 1947 р.*).

Вересень 1951 р. – пройшла Сан-Франциська конференція; були присутні представники 52 країн (КНР, КНДР, МНР та ДРВ, Індія та Бірма участі не приймали).

8 вересня 1951 р. - представники 48 країн підписали мирну угоду з Японією; радянська делегація відмовилась підписувати мирну угоду; Сан-Францизський мирний договір закріпив відмову Японії від Південного Сахаліну, Курильських островів, Тайваню, острова Пенхуле-дао; укладення «пакту безпеки» між США та Японією.

28 лютого 1952 р. – Японія та США уклали Адміністративну угоду; США могли розміщати свої збройні сили на території Японії.

28 квітня 1952 р.- Японія підписала мирну угоду з Тайванем.

9 червня 1952 р. – Японія уклала мирну угоду з Індією.

1952 р. – Японія стала членом МВФ та Всесвітнього банку.

1953 р. – Японія та США підписали договір про дружбу, торгівлю та мореплавання.

8 березня 1954 р. – між Японією та США підписано Угоду про допомогу в забезпеченні взаємної оборони

Листопад 1954 р. – Японія уклала мирний договір і двосторонній договір про репарації й економічне співробітництво з Бірмою.

1956 р. – Японія уклала репараційні договори з Філіппінами й Індонезією;

Жовтень 1956 р. – була підписана Спільна декларація між СРСР і Японією, яка проголошувала відновлення миру та заклала основу для нормалізації відносин між країнами.

Грудень 1956 р. – Японія стала членом ООН.

Лютий 1957 р. – Японія налагодила відносини з Польщею, Чехословаччиною, а згодом з Угорщиною, Болгарією, Румунією.

19 січня 1960 р - підписний Договір про взаємне співробітництво і гарантії безпеки між Японією і США. Відповідно до договору збройний напад на одну зі сторін становитиме загрозу миру й безпеці іншої.

27 січня 1960 р. – СРСР заявив про відмову розглядати питання щодо передачі островів Японії.

Тема 3. Зовнішня політика і дипломатія Японії у 1960-1980-і рр.

Зовнішня політика кабінету Сато, та її концептуальні основи. Концепція «пропорційного зростання політичної ролі Японії відповідно до росту економічної моці». Концепція «нової великої держави». Концепція «азійсько-тихоокеанського співтовариства». Характер і цілі доктрини «багатополусної дипломатії». Доктрина «національної безпеки» в зовнішньополітичній діяльності Японії. Дипломатичний аспект японо-американських відносин. Японія у контексті Гуамської та «Нової Тихоокеанської» доктринах США. Територіальні питання. Основні принципи політики Японії в Азії. «Доктрина Фукуда». Японо-китайський договір від 12 серпня 1978 року. Програма кабінету Я. Накасонє «будівництва збройних сил Японії на 1983 - 1987 рр.». «Біла книга з питань оборони» про подальший розвиток та зміцнення японсько-американського військового співробітництва. Політика Японії щодо країн Західної Європи у 1970-1980-і рр. Роль і місце Японії в ООН.

Самостійна робота

1. Концепція «пропорційного зростання політичної ролі Японії відповідно до росту економічної моці».
2. Концепція «нової великої держави».
3. Доктрини «багатополусної дипломатії».
4. Концепція «азійсько-тихоокеанського співтовариства».

Методичні рекомендації.

Для вивчення теми: «Зовнішня політика і дипломатія Японії у 1960-1980-і рр.», здобувач вищої освіти повинен ознайомитись з основною термінологією, хронологією та змістом подій, що характеризують зовнішню політику Японії у 1970-1980-х рр. Для кращого розуміння процесу формування зовнішньої політики Японії, здобувачам пропонується в рамках виконання самостійної роботи проаналізувати одну з концепцій чи доктрину зовнішньої політики

країни. Аналіз слід розпочинати з визначення автора або авторів концепції/доктрини, розкриття сутті концепції/доктрини та вивчення процесу реалізації концепції/доктрини.

Ключові поняття

«Доктрина Фукуда» - названа за прізвищем прем'єр-міністра Японії Т.Фукуда; основні положення: Японія не намагатиметься бути потужною військовою державою та буде підтримувати мир і процвітання в Південно-Східній Азії; Японія будуватиме довірливі відносини з країнами Південно-Східної Азії у сфері політики, культури та економіки; Японія розвиватиме співробітництво з країнами АСЕАН, а паралельно буде зміцнювати взаємини з усіма країнами Індокитаю задля миру та стабільності в регіоні.

Доктрина «комплексного забезпечення національної безпеки» - основні складові: *політична безпека*, яка базується на принципах «тристоронності», а саме, формуванні великого трикутника «США – Японія – Європа» та малого трикутника «США – Японія – Китай»; *економічна безпека*, яка полягає у зовнішній допомозі, внесках до міжнародних інститутів, орієнтація на США; *військова безпека*, яка передбачає жорстку орієнтацію на США щодо спільної японо-американської оборони, окрім того запроваджувалась так звана 1000-мільна зона оборони.

Основні події

Основою зовнішньополітичного курсу кабінету Сато залишається воєнно-політичний союз із США. У цей час Японія активно нарощує міць сил самооборони; активізує експорт озброєнь.

1962 р. – відбулись японо-китайські перемовини; підписано угоду «Ляо-Такасаки», яка стала основою для розвитку двосторонньої торгівлі та поступової нормалізації відносин між країнами.

1965 р. – підписано угоду про відносини між Японією та Південною Кореєю, за сприяння США.

1966 р. – міністр закордонних справ Японії Е. Сііна відвідав СРСР. Підписано п'ятирічну угоду про товарообіг та платежі на 1966-1970-і рр.

17 червня 1971 р. – Японія та США дійшли згоди щодо повернення Японії адміністративних прав на острови Рюкю (Окінава), які після закінчення Другої світової війни знаходились під управлінням США. США зберігали за собою право використовувати військові бази, які там розташовані.

Вересень 1971 р. - Японія та СРСР підписали п'ятирічну угоду на період з 1971 р. до 1975 р., яка передбачала розвиток економічних відносин.

Січень 1972 р. - міністр закордонних справ СРСР Андрій Громико відвідав Японію.

25 травня 1972 р. – США повернули під управління Японії острови Окінава, які знаходились під американським керівництвом після закінчення Другої світової війни.

1972 р. – Японія встановила дипломатичні відносини з КНР; Японія визнала уряд КНР єдиним законним представником Китаю, визнала Тайвань частиною КНР; припинив діяти Договір про мир і дружбу між Японією й Тайванем; відносини між Японією та Тайванем розвивались на неурядовому рівні.

1973 р. - прем'єр-міністр Японії К. Танака відвідав СРСР. Підписані угоди про науково-технічне співробітництво.

На початку 1970-х років Японія почала стверджуватись в якості регіонального та глобального центру економічного розвитку.

1974 р. – прем'єр-міністр Японії К. Танака відвідав 12 країн Південно-Східної Азії (Філіппіни, Сінгапур, Малайзію, Індонезію, Мексику, Бразилію, Канаду, Австралію, Нову Зеландію, Бірму); не всі країни позитивно сприйняли даний візит, оскільки побоювались економічного засилля японських монополій.

Листопад 1974 р. - міністр закордонних справ Японії Т. Кімура уперше відвідав африканські країни (Гану, Нігерію, Заїр, Танзанію та Єгипет).

1978 р. - прем'єр-міністр Японії, Т. Фукуда, відвідав країни АСЕАН і Бірму. Метою політики Т.Фукуди було перетворення Японії на регіонального лідера.

12 серпня 1978 р. – між Японією та КНР був підписаний договір про мир і дружбу.

Початок 1980х рр. – охолодження японсько-радянських відносин: впровадження економічних санкцій проти СРСР (заборона експорту технологічно складної продукції, обмеження урядового кредитування торгівлі, відмова від розгляду нових проєктів довгострокового економічного співробітництва, призупинено угоду про науково-технічне співробітництво), бойкот XXII Олімпійських ігор у Москві, загострення територіальних проблем між країнами.

Літо 1981 р. – підписання чергової японсько-радянської п'ятирічної угоди про товарообіг та платежі; Японія побоювалась втратити радянський ринок, тому незважаючи на складність двосторонніх відносин була змушена підписати угоду.

1983 р. – прем'єр-міністр Японії Я.Накасонє відвідав сполучені Штати та підтвердив орієнтацію країни на військово-політичний союз зі США.

Листопад 1983 р. – підписано японсько-американську угоду, яка встановлювала процедуру передачі США японської технології виробництва приладів, обладнання та матеріалів для військової техніки.

Березень 1984 р. - прем'єр-міністр Японії Я.Накасонє відвідав КНР; досягнуто домовленостей щодо створення «Японсько-китайського комітету дружби XXI століття» для подальшого розвитку співробітництва між країнами в економічній, науково-технічній і культурній сферах.

Березень 1985 р. – в Москві відбулась зустріч прим'єр-міністра Японії Я. Накасонє та генерального секретаря М.С. Горбачова

Січень 1986 р. – між Японією та СРСР були підписані угоди про товарообіг і платежі на період 1986-1990 рр. і Конвенція про уникнення подвійного оподаткування.

Травень 1986 р. – міністр закордонних справ Японії С.Абе відвідав СРСР; укладено міжурядову угоду про культурні зв'язки.

Тема 4. Зовнішньополітичний курс Японії у постбіполярний період.

Динаміка змін у зовнішній політиці Японії у період з 2000 по 2022 рр. Політичні, економічні та зовнішні чинники, що впливають на його зміни. Європейський напрям зовнішньої політики Японії. Відносини Японії з КНР та рф. Курс на «особливі відносини» з країнами АСЕАН. Політика Японії щодо країн Індокитаю, Близького і Середнього Сходу в ХХІ ст. Політична та наукова дискусія щодо принципу пацифізму у зовнішній політиці країни. Концепція «активного пацифізму» С. Абе. Відносини Японії зі США. Відносини Японії із країнами ПСА. Проблемні питання зовнішньої політики і дипломатії Японії. Сучасна доктрина національної безпеки Японії та ключове поняття цієї доктрини. Японська дипломатична служба та її особливості. Японський стиль ведення перемовин. Відносини Японії з Україною. Рік Японії в Україні. Еволюція політичної і дипломатичної підтримки України в її боротьбі проти військової агресії РФ.

Практичне заняття

1. Еволюція концептуальних основ зовнішньої політики Японії.
2. Японсько-американські відносини.
3. Далекосхідна і південно-східноазійська політика Японії.

Самостійна робота

1. Концепція «активного пацифізму» С. Абе.
2. Відносини Японії з Україною: досягнення та перспективи.
3. Політична і дипломатична оцінка військової агресії РФ щодо України.

Методичні рекомендації.

Здобувачу вищої освіти потрібно опанувати основні зовнішньополітичні терміни та поняття, для кращого розуміння особливостей зовнішньополітичного процесу в Японії у ХХІ столітті, потрібно знати хронологію подій та вміти їх коментувати. У ході підготовки до практичного заняття потрібно визначити, які концепції зовнішньої політики Японії були розроблені в даний період, визначити їхні основні принципи та виявити

особливості. Аналізуючи японо-американські відносини слід визначити основні сфери співробітництва і охарактеризувати динаміку розвитку взаємин між країнами. Вивчаючи політику Японії на Далекому Сході та в Південно-Східній Азії слід виявити основні підходи уряду країни до формування політики в регіонах; визначити основних партнерів та охарактеризувати їх відносини.

Для виконання самостійної роботи слід визначити в чому полягає концепція «активного пацифізму» С. Абе, у науковому пошуку здобувачі мають опиратись перш за все на першоджерела, особливо ті, хто вивчає японську мову. Здобувачі мають також дослідити вторинні джерела (монографії та статті), які стосуються зовнішньої політики С.Абе.

У ході роботи над другою темою слід звернутись до офіційних джерел (офіційні державні інтернет-ресурси), та проаналізувати динаміку зустрічей та особливості взаємин двох країн, визначити які проблеми були у відносинах між країнами та спробувати зробити прогноз на майбутнє.

Для виконання третьої теми слід дослідити офіційні промови державних діячів обох країн, проаналізувати статті в мас-медіа Японії, щоб зрозуміти позицію японської спільноти.

Ключові поняття

«Проблема північних територій» - Японія вимагає повернення їй островів Ітуруп, Кунашир, Шикотан, острівної гряди Хабомаї в групі Південно-Курильських островів.

Основні події

Після припинення «холодної війни», Японія перетворилась в одного з найпотужніших «центрів сили» в регіоні.

28 грудня 1991 р. – Японія визнала незалежність України та встановила дипломатичні відносини.

1995 р. – між Японією та США було підписано нову угоду щодо розширення військово-політичного співробітництва. Підписання Токійської декларації та пакету із 16-ти документів, які мали регламентувати різні аспекти двосторонніх відносин. Токійська декларація підтверджувала продовження діалогу щодо чотирьох островів, намір сторін взаємодіяти у справах розбудови нового міжнародного порядку та нормалізації двосторонніх відносин, необхідність розширення політичного діалогу на вищому рівні та поглиблення співпраці у галузі роззброєння.

1996 р. – відбулась зустріч президента США Б. Клінтона і прем'єр-міністра Японії Р. Хасимото; підписано декларацію, яка передбачала, що військове співробітництво між країнами направлено на захист території Японії від нападу ззовні та на вирішення конфліктів в суміжних з Японією районах АТР.

1997 р. – військові міністри та міністри закордонних справ США та Японії підписали нову угоду про основні напрямки військового співробітництва на основі «договору безпеки»; угода передбачала розширення військового співробітництва між країнами в АТР.

Квітень 1998 р. – японсько-російські перемовини; Б.Єльцин запропонував замість мирного договору підписати договір про мир, дружбу і співробітництво між Росією та Японією. Дана пропозиція не знайшла підтримки в Японії. Була прийнята програма співробітництва в економічній сфері – «план Єльцина-Хасимото».

10 червня 2004 р. – між Україною та Японією підписано Угоду про технічне співробітництво та грантову допомогу, яка була направлена на надання технічної допомоги Україні та передачу нових технологій.

1 квітня 2010 р. – уряд Японії вніс зміни та доповнення до «Основного курсу зі сприяння вирішення проблеми північних територій». Прем'єр-міністр Японії С.Абе проголосив налагодження відносин з РФ пріоритетним напрямом зовнішньої політики.

2014 р. – Японія підтримала резолюцію ГА ООН щодо «Територіальної цілісності України».

5 лютого 2015 р. - між Японією та Україною підписана Угода про заохочення та захист інвестицій (Японсько-українська інвестиційна угода).

Серпень 2016 р. - відбулась шоста Токійська міжнародна конференція з розвитку Африки (TICAD VI); Японія виступала за підтримку та зміцнення вільного та відкритого морського порядку в Індо-Тихоокеанському регіоні.

2017 р. - було проголошено Роком Японії в Україні. Пріоритетом у двосторонніх відносинах визнавався розвиток та поглиблення політичного діалогу, активізація та поглиблення торгівельно-економічної співпраці.

Японія надає гуманітарну допомогу, фінансову підтримку, постачає товари для армії, сприяє прийому біженців; Японія ввела санкції проти Росії, включно з президентом країни.

19-23 травня 2023 р. – 49й саміт Великої сімки в місті Хіросіма. Майбутнє економіки, безпеки та клімату в поляризованому світі.

Тема 5. Формування зовнішньої політики і дипломатичної служби КНР

Проголошення КНР. Визначення пріоритетів в зовнішній політиці. Зовнішньополітична стратегія політиків Першого покоління. СРСР в політиці КНР. Китайсько-американське зближення. Візит президента США Р. Ніксона в КНР. «Шанхайське комюніке». Теорія «трьох світів». Зміни політиками Другого покоління зовнішньополітичної стратегії КНР наприкінці 1970-х років. Зовнішня політика КНР у 1980-і роки. Програма «великого возз'єднання Батьківщини». Питання війни і миру в зовнішній політиці КНР. Китайсько-американські відносини. Відносини КНР з РФ. Європейська політика КНР. Азійська політика КНР. КНР і країни Африки. Формування і розвиток відносин КНР з Україною. «Мирний план» КНР щодо подолання збройної агресії РФ проти України.

Самостійна робота

1. Визначення основних пріоритетів в зовнішній політиці.
2. Концепція «двох Китаїв» у зовнішній політиці США.
3. Проблема Тайваню в контексті китайсько-американських відносин.

Методичні рекомендації

Для засвоєння теми здобувач вищої освіти має вивчити ключові поняття та засвоїти основні події, які впливали на формування зовнішньої політики КНР. Під час підготовки до самостійної роботи слід звернути увагу на процес формування різних напрямів зовнішньої політики КНР: азійський, африканський, європейський та північно-американський. У ході дослідження другої теми слід звернути увагу на події, які передували виникненню тайванської проблеми та врахувати міжнародний контекст.

Ключові поняття

Доктрина «паперового тигра» - відмова від мирного співіснування із Заходом, оскільки на думку лідерів КНР, країн Заходу не потрібно боятись, вони «не справжні», а лише «паперові тигри».

Концепція багатополюсного світу – КНР повинен зайняти місце одного із нових «центрів сили», не тільки в Азії, а й у світі в цілому.

Принцип «одна країна, дві системи» - території Гонконгу, Макао, Тайваню могли мати поряд з комуністичною свої економічні і політичні капіталістичні системи.

Основні події:

1946 - 1949 рр. – громадянська війна в Китаї. Боротьба між партією Гоміндан (Чан Кайші) та Компартією (Мао Цзедун).

1 жовтня 1949 р. - проголошення Китайської Народної Республіки.

Листопад 1949 р. – радянсько-китайські перемовини щодо укладення союзного договору між країнами.

Грудень 1949 р. – партійні та державні органи Китайської Республіки (Гоміндан) переїхали на о. Тайвань; на острів переселилось близько 2 млн. цивільного населення та 300 тис. військових.

5 січня 1950 р. – Велика Британія розірвала дипломатичні відносини з Гомінданом та офіційно визнала Китайську Народну Республіку.

14 лютого 1950 р. – СРСР і КНР підписали Договір про дружбу, союз та взаємодопомогу. Договір носив антияпонський характер, крім того не дозволяв одній стороні приймати участь в союзах, направлених проти іншої сторони.

Керівники КНР висунули гасло: «триматися однієї сторони», в даному контексті малось на увазі триматись СРСР, а ворожа політика США тільки сприяла закріпленню прорадянського курсу у зовнішній політиці.

1 березня 1950 р. – проголошення Китайської Республіки на о. Тайвань. Обрання Чан Кайші президентом.

25 жовтня 1950 р. – КНР вступає у війну (Корейська війна 1950-53 рр.) на боці Північної Кореї, за подачі СРСР.

1951 р. – Тибет було приєднано до КНР в якості автономного району. Враховуючи особливості історичного розвитку регіону, Далай-лама формально продовжував керувати.

2 грудня 1954 р. – підписання між урядами США та Чан Кайши на Тайвані «Договору про взаємну оборону».

18-24 квітня 1954 р. – КНР прийняв участь у роботі Бандунзької конференції.

1955 р. – Китай встановив дипломатичні відносини з Югославією.

Лютий 1956 р. – лідери Китаю негативно сприйняли критику культу особистості Сталіна та відкинули курс на десталінізацію.

30 травня 1956 р. – підписано спільне комюніке КНР та Єгипту про встановлення дипломатичних відносин; Єгипет став першою африканською країною, з якою Китай встановив дипломатичні відносини.

15 жовтня 1957 р. – укладення китайсько-радянського договору про співробітництво в ядерній сфері; СРСР зобов'язувався допомагати КНР в розробці ядерної зброї.

1958-1961 рр. – політика «великого стрибка» в Китаї. СРСР розцінював політику Китаю як спробу його «обігнати» у побудові комунізму. КНР практикував диференційований підхід до країн Східної Європи: активне співробітництво з країнами, що намагались дистанціюватись від СРСР.

23 серпня 1958 р. – уряд КНР прийняв рішення про обстріл гомінданівських гарнізонів розташованих на островах Великий і Малий Цзиньмендао, Таньдао, Куемой, Мацзу, таким чином Китай сподівався «натиснути» на США і здобути дипломатичне визнання. У відповідь, США, згідно договору 1954 р. про взаємну оборону з Тайванем, направили у Тайванську протоку 130 військових кораблів, у тому числі, 7 авіаносців, 3 важких крейсера, 40 есмінців. Конфлікт потенційно міг перерости в масштабне протистояння за участю США. СРСР виступив із заявою на підтримку КНР. Незабаром конфлікт було вичерпано.

7 вересня 1958 р. – Голова Ради Міністрів СРСР М. Хрущов, по дипломатичним каналам, передав послання президенту США Д.Ейзенхауеру, в якому зазначалось, що напад на КНР – це напад на СРСР.

12 вересня 1958 р. - СРСР попередив, що у випадку атаки атомною зброєю на КНР агресор негайно отримає відсіч тими ж засобами.

1958 р. - Румунія звернулась до КНР для того, щоб заручитись її підтримкою у питанні виводу радянських військ з румунської території.

20 червня 1959 р. - денонсація китайсько-радянського договору про співробітництво в ядерній сфері.

1959 р. - повстання в Тибеті: втеча Далай-лами. Прикордонні конфлікти з Індією.

1960 р. - розрив дипломатичних відносин СРСР та Китаю. М.Хрущов відкликав радянських фахівців з КНР.

1950-1960-х рр. - КРН встановив дипломатичні відносини з новими африканськими країнами та налагодив діалог з латиноамериканськими країнами.

1960 р. - розрив дипломатичних відносин СРСР та Китаю; виїзд радянських технічних спеціалістів як наслідок ідеологічного конфлікту з Москвою.

1962 р. – відновились сутички на китайсько-індійському кордоні, це було пов'язано з проблемою Тибету. СРСР став на бік Індії й надав військове спорядження.

1963 р. – подальше загострення китайсько-радянських відносин; з'явилися різкі висловлювання в пресі обох країн, зросла напруженість на китайсько-радянському кордоні. Пекін направив на адресу КПРС листа під назвою «Пропозиція про генеральну лінію міжнародного комуністичного руху». Китайські лідери закликали до боротьби проти капіталізму, а СРСР був звинувачений в «реставрації капіталізму». За участю КПК, в ряді країн світу були створені пропекінські компартії. Таким чином обидві країни розпочали змагання в тому, хто саме є «справжніми марксистами». КНР заявив, що вважає нерівноправними договори Китаю з царською Росією й таким чином

піддав сумніву легітимність кордону між країнами, а це в свою чергу сприймалось в СРСР, як загроза її територіальній цілісності. Радянське керівництво погодилось розпочати консультації з КНР щодо уточнення лінії державного кордону, консультації були призупинені влітку 1964 р.

1966 р. – початок «культурної революції» в Китаї; посилення антирадянської кампанії.

25 січня 1967 р. – китайські студенти в Москві організували антирадянську акцію, проти студентів виступила міліція, врешті китайських студентів вислали з країни.

1971 р. – представник КНР зайняв місце в ООН замість Тайваню.

Формально Пекін керувався концепцією «про гегемонію двох наддержав» і закликав об'єднатись в боротьбі проти США та СРСР, але на практиці в зазначений курс вносились певні корективи. Мао Цзедун звернувся до ООН із заявою, що Гонконг та Макао є китайськими територіями; зазначені території було вилучено зі списку колоній та розпочато процес їхнього повернення до складу КНР.

1972 р. – відбувся перший в історії візит президента США в Китай. Вищі китайські керівники зустрілись з Р. Ніксоном, включаючи Мао Цзедуна, що свідчило про бажання розвивати зв'язки зі США. За результатами зустрічі було підписано Шанхайське комюніке, в якому зазначалось бажання обох сторін до подальшого продовження діалогу.

Зближення США та КНР неоднозначно сприйнялось в соціалістичному таборі: даний крок розцінювався як відхід від ідеалів та «зрада» соціалізму. Лідери комуністичних партій почали дистанціюватись від КПК, в тому числі і албанський лідер, який був багато років послідовним прибічником Китаю.

29 вересня 1972 р. – КНР та Японія у Пекіні підписали заяву про нормалізацію відносин; домовились про нормалізацію відносин; Японія визнала уряд КНР – єдиним законним представником Китаю; сторони проголосили про призупинення стану війни між ними.

1974 р. – китайським керівництвом була висунута «теорія трьох світів».

1975 р. – Португалія та КНР підписала угоду, відповідно до якої Макао вважався китайською територією, але під управлінням Лісабону.

1977 р. – підписано мирний договір між КНР та Японією.

1978 р. – США та КНР встановили між собою офіційні дипломатичні відносини. Постійно розширювалось співробітництво в економічній та військовій сферах.

1978 р. – КНР та Японія уклали Договір про мир і дружбу та низку економічних угод. Японія перетворилась на найбільшого економічного партнера КНР. Зустрічі на вищому рівні почали відбуватись на постійній основі. Між КНР та Японією були проблемні питання: територіальна суперечка навколо островів Сенкаку та протилежні підходи у висвітленні Другої світової війни.

17 лютого – 17 березня 1979 р. – розгорівся воєнний конфлікт між Китайською Народною Республікою та Соціалістичною Республікою В'єтнам. КНР зазнавши значних втрат, змушений був відступити; відносини між КНР та СРСР ще більше ускладнились.

1979 р. – розпочались китайсько-радянські перемовини щодо урегулювання двосторонніх відносин. В якості попередніх умов, керівники КНР наполягали на скороченні радянських військ на китайсько-радянському кордоні, виведенні військ з Монгольської народної республіки та припиненні допомоги В'єтнаму. Радянська сторона висунула свій проект, в якому виражалось прагнення будувати двосторонні відносини на основі міжнародного права.

1980 р. – КНР бойкотувала Московську олімпіаду.

Червень 1983 р. – США надали КНР у торгівлі статусу «дружньої та неприєднаної країни».

24 квітня -1 травня 1984 р. – Р.Рейган, президент США, відвідав КНР. При адміністрації Р.Рейгана активізувалась економічна співпраця між США та КНР, обсяг товарообороту між країнами склав 6.1. млрд. долл.

1984 р. – підписано Спільну китайсько-британську декларацію щодо передачі Гонконгу КНР; після повернення Гонконгу до складу Китаю, повинен застосовуватись принцип «одна країна, дві системи» щодо цієї території.

1985 р. – Ден Сяопін направив пропозицію М.С. Горбачову щодо проведення зустрічі на найвищому рівні.

Серпень 1985 р. – лідер КНР, Лі Сяньнянь відвідав США.

Жовтень 1985 р. – віце-президент США Дж. Буш-старший відвідав КНР. Дж. Буш під час візиту оголосив про пом'якшення політики щодо експорту до КНР техніки та технологій «подвійного призначення». Проблема Тайваню залишалась відчутною перешкодою для розвитку двосторонніх відносин.

1986 р. – Генеральний секретар ЦК КПРС М. Горбачов у своєму виступі запропонував ряд заходів покликаних нормалізувати відносини між КНР та СРСР: обмін досвідом у галузі соціально-економічного розвитку; спільне освоєння водних ресурсів Амура; розширення економічних контактів прикордонних районів; будівництво залізниці СУАР-Казахстан; спільне освоєння космосу; СРСР запропонував поступки в питанні «трьох перешкод» на шляху нормалізації двосторонніх відносин: питання кордонів, відкликання військ з Монголії та Афганістану, припинення підтримки окупації в'єтнамськими силами території Кампучії.

Лютий 1987 р. – були відновлені перемовини між СРСР та КНР стосовно прикордонних проблем, які незабаром привели до угоди щодо східної частини китайсько-радянського кордону.

1987 р. – укладено угоду між КНР та Португалією щодо повного повернення Макао під юрисдикцію КНР до 20 грудня 1999 р.

1989 р. – офіційний візит М.С. Горбачова в КНР. Ден Сяопін заявив про повну нормалізацію двосторонніх відносин.

5 червня 1989 р. – Дж. Буш-старший оголосив про призупинення всіх урядових контактів та поставок озброєнь до КНР; даний крок був реакцією на придушення виступів студентів на площі Тяньаньмень у Пекіні **4 червня 1989 р.** США та Японія заморозили ряд угод щодо надання кредитів КНР,

запропонували членам «Великої сімки» та іншим міжнародним інституціям призупинити фінансову допомогу Китаю.

1990 р. – Прим'єр Держради КНР Лі Пен відвідав Москву. Було підписано сім двосторонніх угод: довгострокова програма економічного, наукового і технічного співробітництва, про співробітництво у вивченні та дослідженні космосу у мирних цілях, про основоположні принципи взаємного скорочення військ, про заходи для забезпечення взаємної довіри у військовій сфері у прикордонних районах та інші.

Травень 1991 р. – Генеральний секретар ЦК КПК Цзянь Цземін відвідав СРСР. Була підписана Угода про проходження радянсько-китайського кордону на його східній ділянці.

27 грудня 1992 р. – КНР визнала РФ правонаступницею СРСР.

1992 р. – Б.М. Єльцин відвідав КНР з офіційним візитом. Було підписано більше 20 документів, в тому числі Спільну декларацію про основи взаємовідносин. Лідер КНР Цзянь Цземін неодноразово протягом 1990-х років відвідував Москву з офіційними візитами.

1992 р. – КНР приєдналась до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї.

1994 р. – підписано угоду між Російською Федерацією та Китайською Народною Республікою про західну ділянку російсько-китайського кордону.

Жовтень 1995 р. – відбулась зустріч Цзянь Цземіня та Б. Клінтона у рамках проведення урочистих заходів з приводу святкування п'ятдесятиріччя створення ООН. Обидва лідери заявляли про необхідність врегулювання та налагодження відносин між країнами. Проблема Тайваню залишалась «наріжним каменем» у відносинах між країнами.

23 березня 1996 р. - відбулися перші прямі вибори президента в історії Тайваню. Уряд КНР відреагував демонстрацією сили на передодні виборів: були проведені комплексні маневри військово-морського флоту й авіації з бойовими стрільбами та відпрацюванням прийому висадки морського десанту; були проведені ракетні стрільби поблизу портів Цзілун на півночі та Гаосюн на півдні острова. США направили до острова ВМС США у складі авіаносця

«Індепенденс» і чотирьох інших кораблів. Рада Європи звернулась до керівництва КНР із закликом припинити будь-які військові дії щодо Тайваню.

24-26 квітня 1996 р. – візит Б.Єльцина до КНР. Підписана Спільна російсько-китайська декларація, де відносини між двома країнами визначались як «стратегічне партнерство на основі рівності, взаємної довіри та взаємної координації зорієнтовані на XXI століття».

22- 26 квітня 1997 р. – лідер КНР Цзян Цземінь відвідав рф. Підписання російсько-китайської спільної декларації щодо багатопольного світу та формування нового міжнародного порядку.

24 квітня 1997 р. – лідери РФ, КНР, Казахстану, Киргизії та Таджикистану підписали угоду про взаємне скорочення збройних сил у районі кордону.

Липень 1997 р. – Гонконг остаточно перейшов під юрисдикції КНР.

23-25 листопада 1998 р. – лідер КНР Цзян Цземін відвідав рф. Була прийнята Спільна декларація «Росія і Китай напередодні XXI століття», прийнято спільну заяву про завершення робіт на західній ділянці російсько-китайського кордону.

24-27 лютого 1999 р. – Прем'єр Держради КНР Чжу Жунцзі відвідав РФ з офіційним візитом. Було вирішено встановити між керівниками урядів «пряму телефонну лінію». Після розпаду СРСР військово-технічне співробітництво стало однією із найважливіших сфер взаємодії між країнами.

**Тема 6. Зовнішня політика і дипломатія КНР у період правління
політиків Четвертого і П'ятого поколінь.**

Зовнішньополітичний процес Ху Цзіньтао. Роль партійних інститутів у формуванні зовнішньополітичного курсу. Погляд із КНР на процеси глобалізації у світі та місце Китаю у цьому процесі. Нова зовнішньополітична та зовнішньоекономічна стратегія Сі Цзіньпіна. Концепція «Один пояс – один шлях». Ключове поняття цієї концепції. Відносини КНР зі США. КНР та Японія. КНР та країни ПСА. XX з'їзд Компартії Китаю про регіональну та глобальну політику країни. Дипломатична службу КНР. Китайський стиль ведення перемовин. Проблемні питання у зовнішній політиці Китаю. Відносини КНР з Україною. Політична і дипломатична оцінка агресії росії щодо України.

Практичне заняття

1. Роль і місце КНР в сучасних міжнародних відносинах.
2. Сучасне геополітичне становище Китаю.
3. Розвиток китайсько-американських відносин на сучасному етапі.
4. Розвиток взаємовідносин між КНР та російською федерацією.

Самостійна робота

1. Концепція «Один пояс – один шлях».
2. Відносини КНР з Україною: досягнення та перспективи.
3. Політична і дипломатична оцінка агресії росії щодо України.

Методичні рекомендації

Здобувач вищої освіти повинен вивчити лекційний матеріал, засвоїти основні терміни та хронологію подій. Для підготовки до практичного заняття бажано вивчити аналітичні статті та монографії й звернутись до першоджерел, проаналізувати документальну базу двосторонніх відносин. Для виконання першого завдання слід визначити зміст концепції «Один пояс – один шлях»

та шляхи її реалізації. В ході підготовки другого завдання слід вивчити офіційні документи та промови лідерів обох країн. Виконання третього завдання передбачає аналіз офіційних виступів лідерів КНР через які можна простежити офіційну позицію країни.

Ключові поняття

Концепція «мирного відродження» - Китай може відродитися лише мирним шляхом; Китай має цінувати можливості, що склалися у сучасному світі; Основним завданням Китаю є розумне використання геополітичної ситуації для ефективного розвитку власної економіки та соціальної інфраструктури; Зміцнення миру.

Основні події

15 червня 2001 р. – відбулась зустріч країн в рамках «Шанхайського форуму». З ініціативи КНР, ухвалено декларацію щодо перетворення «форуму» в Шанхайську організацію співробітництва (ШОС).

16 липня 2001 р. - між РФ та КНР підписано Договір про добросусідство, дружбу і співробітництво. В договорі підтверджується взаємна підтримка двох країн у питаннях захисту єдності та територіальної цілісності держав; відсутня ідеологічна складова та військово-політичні зобов'язання.

21 липня 2001 р. – між Україною та Китаєм підписано Декларацію про зміцнення дружби та всебічного співробітництва у XXI ст.

11 грудня 2001 р. – Китай став повноправним членом СОТ.

Лютий 2002 р. - Дж. Буш-мол. відвідав КНР. Розбіжності у відносинах між двома країнами не завадили зміцненню економічних зв'язків.

22-25 жовтня 2002 р. – голова КНР Цзян Цземінь відвідав США. Президент США, Дж. Буш-мол., чітко означив позицію щодо Тайваню: Вашингтон дотримується принципу «одного Китаю», заперечується «незалежність Тайваню». Лідери дійшли домовленості відносно поновлення двосторонніх

консультацій із військових питань, перерваних після інциденту із американським літаком-розвідником і його посадкою на території КНР.

Листопад 2002 р. – візит президента України Л.Кучми до Китаю. Підписано Спільну декларацію.

30 жовтня 2003 р. – започаткування «стратегічного партнерства» між Китаєм та Європейським Союзом.

14-16 жовтня 2004 р. - став візит президента рф В. Путіна до КНР. Було урегульовано питання щодо юридичного оформлення й остаточного встановлення державного кордону між КНР та рф. Підписання Спільної декларації та затвердження Плану дій з реалізації Договору про добросусідство, дружбу та співробітництво, який передбачає розвиток взаємовідносин в економічній та політичній сферах.

Серпень 2005 р. – відбулись перші спільні військові навчання збройних сил рф та КНР.

23-24 травня 2008 р. - президент рф Д. Медведєв відвідав КНР. Підписання спільної декларації з міжнародних питань. Лідери обох країн висловили загальне занепокоєння у зв'язку з американським проектом розміщення елементів своєї протиракетної оборони на європейській території. РФ підтвердила, що розглядає Тайвань і Тибет як невід'ємні частини Китаю.

1 квітня 2009 р. - відбулася перша зустріч Президента США Б. Обама з лідером КНР Ху Цзіньтао на саміті «G 20» у Лондоні. Досягнута домовленість про започаткування «Американсько-китайського стратегічного й економічного діалогу».

Січень-лютий 2010 р. - американсько-китайські відносини зазнали значної кризи, оскільки Пентагон схвалив угоду щодо постачання зброї Тайваню на суму 6,4-мільярдна доларів, що викликало незадоволення Пекіну.

20 червня 2011 р. – Голова КНР Ху Цзіньтао відвідав Україну. Було підписано Спільну декларацію про встановлення та розвиток відносин стратегічного партнерства між Україною та КНР.

2011 р. – створена Комісія зі співробітництва між урядом України й урядом КНР.

Листопад 2012 р. - у м. Чженьцзян (провінція Цзяньсу) відкрито українсько-китайський Центр з трансферу технологій суднобудування й океанічного проектування створеного на базі Університету науки і технологій провінції Цзянсу спільно з Національним університетом кораблебудування імені адмірала Макарова.

5 грудня 2013 р. – між Україною та КНР укладено Договір про дружбу і співробітництво; ухвалено Програму розвитку відносин стратегічного партнерства між КНР і Україною на 2014-2018 рр.

Березень 2014 р. – створено Шевченківський центр українсько-китайських культурних зв'язків на базі Тяньцзіньського університету іноземних мов.

Квітень 2014 р. – створено Центр вивчення України імені Т. Шевченка в рамках угоди між Далянським університетом іноземних мов та Київським національним лінгвістичним університетом.

20-21 травня 2014 р. – відбулась зустріч та перемовини між президентом РФ В.Путіним та головою КНР Сі Цзіньпінем. Укладено контракт щодо постачання до Китаю російського природного газу протягом 30 років у обсязі 38 млрд кубометрів палива на рік.

28 вересня 2015 р. – голова КНР Сі Цзіньпін на Генеральній Асамблеї ООН визначив три ініціативи в рамках роботи ООН: створення Фонду миру та розвитку з бюджетом в 1 млрд доларів строком на 10 років; створення постійного контингенту в складі 8 тис. миротворців для миротворчих операцій ООН; надання 100 млн доларів Африканському союзу в якості безкоштовної допомоги.

7 листопада 2015 р. – лідери Тайваню та Китаю провели першу зустріч з моменту закінчення громадянської війни. Президент Тайваню Ма Інцзю та лідер КНР Сі Цзіньпін зустрілися у Сінгапурі. Зустріч не ознаменувалась підписанням угод або спільних комюніке, але стала початком діалогу між Тайбеєм і Пекіном.

2018 р. – розпочалась торгова війна між США та КНР. Адміністрація Д.Трампа звинуватила Китай у нечесній торгівельній практиці та крадіжці інтелектуальної власності й запровадила санкції проти певних китайських технологічних компаній.

18-19 березня 2021 р. – відбулась американсько-китайська зустріч на Алясці. Американська сторона торкнулась таких критичних питань як порушення прав людини, політика Китаю щодо Гонконгу, Тибету та Тайваню. У відповідь китайська сторона заговорила про імперіалістичні замашки США. Сторони також підкреслили важливість торгівельних відносин між країнами.

2021 р. – «обмін» санкціями. Європейський Союз, Велика Британія, Канада та США ввели санкції проти кількох членів політичної та економічної верхівки Сіньцзяна. Китай, у відповідь, ввів санкції щодо тих політиків та правозахисників, які критикували порушення прав людини у КНР.

2-3 серпня 2022 р. – відбувся візит шести представників Конгресу США під головуванням спікера Палати представників Ненсі Пелосі до Тайваню. Реакція КНР була негативною, відбулась демонстрація військової сили.

Тема 7. Зовнішня політика і дипломатія держав на Корейському півострові

Створення двох держав на Корейському півострові. Корейське питання після війни 1950-1953 рр. Особливості формування зовнішньополітичного курсу Північної та Південної Кореї: порівняльна характеристика. Визначення етапів у розвитку відносин між РК та КНДР. Перспективи вирішення корейського питання (об'єднання Півночі та Півдня). Розвиток двосторонніх відносин держав Корейського півострова з США, КНР, ЄС, Україною. Політична і дипломатична оцінка агресії росії щодо України. Проблемні питання зовнішньої політики РК і КНДР у XXI ст.

Самостійна робота

1. Перспективи вирішення корейського питання.
2. Політична і дипломатична оцінка агресії росії щодо України.

Методичні рекомендації.

Здобувач вищої освіти виконання самостійної роботи має почати з вивчення лекційного матеріалу за темою, засвоєння хронології основних подій та ключових понять. Слід також звернутись до першоджерел, проаналізувати науково-дослідні роботи, статистичні матеріали та ресурси, які висвітлюють новини, які стосуються зовнішньої політики Північної та Південної Кореї.

Ключові поняття

«Північна дипломатія» – зовнішня політика Республіки Корея, яка була спрямована на розширення контактів РК з країнами Східної Європи і Китаєм через встановлення дипломатичних відносин, поглиблення торгівельних та економічних зв'язків між державними та недержавними структурами.

Дипломатія «сонячного світла» – політика Президента Республіки Корея Кім Де Чжуна (1998-2003 рр.), щодо Корейської Народної Демократичної Республіки, основою якої є принцип толерантності та компромісу.

Основні події:

1945 р. – США, СРСР та Велика Британія, на Ялтинській конференції, прийняли рішення розділити Корейський півострів по 38-й паралелі на дві частини: Північну Корею та Південну Корею. На Півночі почали переважати прокомуністичні тенденції, за підтримки СРСР, а на Півдні було встановлено американський військовий уряд. На конференції міністрів закордонних справ (Москва, грудень 1945 р.) дійшли угоди про загальнокорейський уряд. Після суперечок з СРСР, США внесли пропозицію (1947 р.) щодо комісії ООН з контролю за вільними виборами, але комісії відмовили у в'їзді до Північної Кореї.

1948 р. – вибори до Національних Зборів; Лі Син Ман став президентом Республіки Південна Корея (серпень); проголошення Північної Кореї народно-демократичною республікою (вересень) під керівництвом Кім Ір Сена. Обидва уряди заявили претензію на всю Корею; резолюція ООН ухвалила рішення на користь Південної Кореї. Виведення радянських та американських військ.

1950 р. – держсекретар США Д. Ачесон в своєму виступі виключив РК за межі американського оборонного периметра на Далекому Сході.

1950-1953 рр. – Корейська війна.

25 червня 1950 р. – війська КНДР перейшли демаркаційну лінію і розпочали наступ на Південь.

7 липня 1950 р. – РБ ООН прийняла резолюцію щодо створення багатонаціонального контингенту (переважною більшістю були американські війська) сил ООН у Кореї під американським командуванням. Завдячуючи цьому ситуація почала змінюватись: багатонаціональний контингент почав наступати й відтискати війська КНДР, взяли столицю м. Пхеньян, вийшли на кордон КНДР з КНР та СРСР.

25 жовтня 1950 р. – у війну на боці Північної Кореї вступила КНР (за активної підтримки СРСР).

4 січня 1951 р. – війська КНДР та КНР знову взяли Сеул.

Враховуючи наступ військ КНДР і КНР, головнокомандувач збройними силами США на Далекому Сході генерал армії Д. Макартур запропонував організувати блокаду узбережжя КНР і атакувати КНР. Д.Макартур виразив погрозу застосувати ядерну зброю проти Китаю, не погодивши цей крок з американською адміністрацією. Західні союзники США підштовхували до компромісу, щоб уникнути розширення конфлікту. СРСР в свою чергу розпочав діалог з КНР, щоб останній відмовився від планів по знищенню об'єднаних військ під егідою ООН. Китайські війська призупинили наступ і лінію фронту вдалось стабілізувати по 38 паралелі.

10 липня 1951 р. – розпочались переговори, за участю представників США, КНР, КНДР та РК. Переговори зайшли у глухий кут.

Після зміни влади у США (президентом став Д.Ейзенхауер) та СРСР (смерть Й. Сталіна), почались позитивні зрушення.

27 липня 1953 р. – була підписана Угода про перемир'я у Кореї. Підписанти: Нам Ір (Північна Корея) та М.Кларк (командувач військами США у Кореї на момент підписання). Передбачалось створення демаркаційної лінії по «38 паралелі», тобто закріпили довоєнне розмежування. Мирної угоди так і не досягли, таким чином виникла ситуація «двох Кореї».

1953 р. – підписано Пакт безпеки між РК та США, які підтримували авторитарний режим президента РК, Лі Син Мана. Внутрішні заворушення тривали також і після відставки Лі Син Мана (1960 р.). Президентом став ген. Пак Чжон Хі. Саме він провів успішні економічні реформи, що посприяли перетворенню країни в нову індустріальну країну.

1961 р. – КНР та КНДР підписали військово-політичний договір. Китай залишається ідеологічним союзником та торгово-економічним партнером Північної Кореї.

1963 р. – Республіка Корея встановила відносини з Європейським Економічним Співтовариством.

Жовтень 1964 р. – встановлено дипломатичні відносини між Республікою Корея та Південним В'єтнамом.

Серпень 1965 – Південна Корея відправила війська до В'єтнаму, де вони знаходились до 1973 р.

1965 р. – Республіка Корея та Японія підписали Договір про основи взаємовідносин. Почалась нормалізація відносин між країнами, США сприяли розгортанню даного процесу.

Серпень 1971 р. – розпочались перші спроби налагодити діалог між Північною та Південною Кореями.

4 липня 1972 р. – КНДР і РК узгодили Три Принципи Возз'єднання корейського народу; допускається поступове мирне возз'єднання без втручання інших країн, незважаючи на жорсткі ідеологічні розбіжності.

1975 р. – відбулись переговори міністрів закордонних справ Південної Кореї та Японії; обговорювались питання тристоронньої системи оборони, що включала розвиток співробітництва між Сеулом, Токіо та Вашингтоном.

1976 р. – відбулись перші американо-південнокорейські військові навчання «Тім Спіріт».

Лютий 1981 р. – переговори між Р. Рейганом та Чон Ду Хваном, американська сторона заявила про те, що не збираються виводити сухопутні війська з Кореї та не допустять агресії з боку Північної Кореї.

9 жовтня 1983 р. – три офіцери КНРД зробили спробу вбити членів урядової делегації Південної Кореї на чолі з президентом Чон Ду Хваном, в результаті теракту загинуло 20 осіб, серед яких були південнокорейські міністри, президенту вдалось уникнути смерті. Дана подія призвела до значного похолодання у відносинах між країнами.

10 лютого 1992 р. – Україна та Республіка Корея підписали Спільне Комюніке про встановлення дипломатичних відносин між країнами. Підписано ряд документів, які регламентують відносини між країнами у сфері політики, економіки, торгівлі, науки та культури.

1992 р. – Північна та Південна Кореї підписали декларацію про звільнення півострова від ядерної зброї. Сторони зобов'язались не виробляти, не отримувати, не зберігати і не розміщувати зброю з ядерними зарядами, погодилися на проведення взаємних перевірок на предмет дотримання умов договору.

1994 р. – між представниками США та КНДР була досягнута домовленість, відповідно до якої Пхеньян зупинить свою програму, а США щороку будуть поставляти 500 тис. тон й нададуть гарантії невикористання ядерної зброї проти КНДР.

2000 р. – відбувся перший міжкорейський саміт за участю президента Південної Кореї Кім Де Чжун і лідера Північної Кореї Кім Чен Іра. Прийнято «Декларацію 15 червня» про мир; відносини між країнами дещо налагодились, почала розвиватись торгівля між країнами, пройшло возз'єднання корейських сімей, розділених в результаті Корейської війни.

Грудень 2002 р. – Північна Корея заявила про відновлення розробки ядерної зброї і висилку незалежних інспекторів ООН.

Травень 2003 р. – КНДР розірвала угоду з РК про звільнення півострова від ядерної зброї.

22 жовтня 2005 р. – прем'єр-міністр Республіки Корея відвідав Україну. Взаємні візити високопосадовців обох країн продовжувались, їхньою основною метою було зміцнення співпраці між країнами.

2005 р. – Пхеньян заявив про те, що ядерна зброя розробляється для захисту від американської агресії.

9 жовтня 2006 р. – Північна Корея провела перше успішне випробування ядерної зброї, що спричинило міжнародні санкції.

2013 р. – КНР засудив третє ядерне випробування КНДР.

2014 р. – Республіка Корея закликала поважати суверенітет, територіальну цілісність та незалежність України, уряд РК не визнав референдум в Криму, приєднався до антиросійських санкцій.

Квітень 2018 р. – Північна Корея оголосила про призупинення ядерних випробувань.

Травень 2023 р. – президент Республіки Корея відвідав США; підписали спільну заяву про співпрацю в галузі дослідження космосу та космонавтики: домовилися реалізовувати нові проекти в рамках програми дослідження Місяця «Artemis», спільно розробляти супутникові навігаційні системи. Налагодження співпраці між підприємствами обох країн. Президент Південної Кореї у своєму виступі перед Конгресом США засудив вторгнення Росії в Україну. Підписання Вашингтонської декларації, яка передбачала посилення заходів зі стримування КНДР, планується створити новий дорадчий орган - Консультативну групу з ядерних питань.

Тема 8. Зовнішня політика країн Індокитаю

Індокитайський півострів після завершення Другої світової війни. Міжнародне визнання незалежності В'єтнаму, Лаосу і Камбоджі 1954 р. на Женевській нараді з питань Індокитаю. Зовнішня політика країн Індокитаю після Женевського врегулювання. Вплив американо-китайського зближення 1972 р. на дії визвольних сил Індокитаю. Паризькі переговори і підписання 27 січня 1973 р. Угоди про припинення війни і встановлення миру у В'єтнамі. В'єт'янська Угода від 21 лютого 1973 р. про встановлення миру і досягнення національної злагоди в Лаосі. Боротьба патріотичних сил В'єтнаму і Лаосу за виконання Паризької і В'єт'янської угод в 1973-1975 рр. Державне об'єднання В'єтнаму. Зовнішня політика країн Індокитаю в 1980-і -1990-і рр., лінія на зміцнення відносин між трьома країнами. Зусилля СРВ, ЛНДР і НРК, спрямовані на нормалізацію обстановки в Південно-Східній Азії, перетворення цього регіону в зону миру і співробітництва, встановлення добросусідських дружніх відносин. Розширення діалогу між країнами Індокитаю і АСЕАН. Міжнародна політика країн Індокитаю у XXI ст. Зовнішньополітичні пріоритети країн Індокитаю в оцінці військової агресії росії щодо України.

Самостійна робота

1. Сучасні тенденції зовнішньої політики країн Індокитаю.
2. Сучасна зовнішня політика В'єтнаму.
3. Особливості зовнішньополітичних курсів Лаосу та Камбоджі.

Методичні рекомендації

Здобувач вищої освіти виконання самостійної роботи має почати з вивчення лекційного матеріалу за темою та засвоєння хронології основних подій. Особливу увагу слід звернути на роль США, СРСР та КНР в регіоні, та їхній вплив на формування основних векторів зовнішньої політики країн Індокитаю.

Основні події

Капітуляцію японських сил в Індокитаї, на південь від 16 паралелі прийняли британці, а на північ – китайці. Велика Британія виступила за збереження колоніального статусу Індокитаю, Китай виступив проти, оскільки не бажав французької присутності біля своїх кордонів, а США і СРСР лавірували, щоб забезпечити собі підтримку Британії і Франції в повоєнному врегулюванні в Європі.

Становлення незалежного В'єтнаму.

14 серпня 1945 р. – Бао Дай, імператор Аннаму (Центральний В'єтнам), проголосив його незалежність.

2 вересня 1945 р. – Хо Ши Мін проголосив Демократичну Республіку В'єтнам на території Тонкіну (Північного В'єтнаму). Імператор В'єтнаму Бао Дай, який номінально був очільником держави під час японської окупації і співпрацював спочатку з японською владою, а потім, дуже недовго, з Хо Ши Міном, відрікся від престолу і емігрував в Гонконг. Влада Хо Ши Міна на півночі зберігалася протягом усього часу перебування у В'єтнамі китайських військ. В'єтнамські комуністи змогли тимчасово поширити свій контроль і на південь, зайнявши Сайгон, до прибуття туди британських окупаційних військ. Але метою Британії була передача влади французькій адміністрації, до весни 1946 р. загони комуністів були витіснені на північ. Британія окупувала південну частину із Сайгоном. Французький експедиційний корпус воював з буддистськими сектами і В'єтміном.

1946 р. – передача британською адміністрацією своїх функцій колоніальним установам Франції. Китай вивів свої війська, натомість Франція відмовилась від всіх вимог до Китаю.

6 березня 1946 р. – Демократична республіка В'єтнам і Франція підписали угоду. Париж визнав Хо Ши Міна главою ДРВ на території Тонкіна і Аннама (Північного і Центрального В'єтнаму) за умови входження ДРВ в Індокитайську Федерацію, яка включалася до Французького Союзу –

французький аналог Британської Співдружності. (Разом з В'єтнамом у Французький Союз одночасно входили Камбоджа і Лаос) Хо Ши Мін не був задоволений таким врегулюванням, наполягав на включенні в склад ДРВ також південної частини країни, Кохінхіни. Але французька влада не хотіла втрачати контроль над найбагатшими районами країни і створила на території Аннама і Кохінхіни окрему «вільну державу».

1946-54 рр. - перша Індокитайська війна.

13 грудня 1946 р. – Франція розпочала з ДРВ війну. ДРВ намагалася заручитися підтримкою США, звертаючись до президента Г. Трумена. США вагались, оскільки не хотіли ні охолодження відносин з Францією, ні посилення комуністів у В'єтнамі, зберігали нейтралітет до **1949 р.** Для СРСР було не вигідним створювати труднощі для французького уряду, яким в той момент керували соціалісти; СРСР розраховував на співпрацю з Парижем, в запобіганні ремілітаризації Німеччини і не хотів ускладнювати відносини через В'єнам; СРСР зберігав нейтралітет. На початковому етапі війни успіх був на боці Франції, до середини 1947 р. французи захопили Ханой та більшу частину території ДРВ

1948 р. – створення тимчасового уряду генерала Нгуєн Ксю Ана, це було проміжним кроком до повернення колишнього імператора Бао Дая. США прийняли участь у формуванні даного уряду.

1949 р. – Франція проголосила на Півдні «Державу В'єнам», на чолі якого поставили імператора Бао Дая (він зрікся престолу 13 серпня 1945 р.). Бао Дай погодився на контроль з боку Франції, його режим визнали США, Велика Британія та ряд інших країн, які були дружні Франції.

8 березня 1949 р. – французький Президент Венсан Оріоль та імператор Бао Дай підписали тимчасову угоду, яка узаконила створення Держави В'єнам і зберігала для Франції найважливіші економічні та політичні позиції в «об'єднаному» під владою Бао Дая В'єтнамі. **29 січня 1950 р.** угоду було ратифіковано Національними зборами Франції.

Січень 1950 р. – СРСР визнав та встановив дипломатичні відносини з ДРВ.

7 лютого 1950 р. – США та Велика Британія визнали уряд Бао Дая.

1953-54 рр. – армія ДРВ проводила успішні операції проти французів, визволили багато районів В'єтнаму.

1953 р. – В'єтмінь проник в Лаос і розколов Індокитай. Президент Д. Ейзенхауер відхилив інтервенцію США.

1954 р. – Женевська конференція міністрів закордонних справ СРСР, КНР (представник КНР - Чжоу Еньлай), Великої Британії, США, Франції. Прийнято рішення щодо ліквідації Індокитаю, утворення незалежних держав - Лаосу, Камбоджі, В'єтнаму (тимчасовий поділ по 17 паралелі); підписано угоди про припинення воєнних дій у В'єтнамі, Лаосі та Камбоджі; США не приєднались до угоди. Франція повинна була вивести свої війська з Індокитаю; для спостереження за виконанням угоди була створення міжнародна комісія у складі Канади, Індії та Польщі.

1954 р. – створено військово-політичний блок СЕАТО, з ініціативи США.

1955 р. – профранцузького Бао Дая при владі змінив проамериканських Нго Дінх Дьєм. США постачали зброю до Індокитаю. Прем'єр міністр Нго Дінх Дьєм, за підтримки США, зміцнював державу диктаторськими методами.

26 жовтня 1955 р. – за підтримки США, Держава В'єтнам була перетворена на Республіку В'єтнам, президентом став Нго Дінх Дьєм.

1959-1975 рр. - друга Індокитайська війна (В'єтнамська війна).

Війна між комуністичним Північним В'єтнамом (за підтримки СРСР та КНР) та Південним В'єтнамом (за підтримки США, Австралії, Нової Зеландії, Південної Кореї).

1959 р. – місцеві комуністи у Південному В'єтнамі розпочали боротьбу проти режиму Нго Дін Дьєма (Фронт національного визволення), їх

підтримали помірковані шари - буддистських організацій та громадські групи, серед яких вплив мав буддизм.

Грудень 1960 р. – створення Національного Фронту Визволення Південного В'єтнаму (прибічників називали ветконгівцями). Основними завданнями Фронту були: повалення правлячого режиму, встановлення нової влади, мирне об'єднання країни.

Весна 1961 р. – за підтримки ДРВ, на Півдні була створена Армія Визволення Південного В'єтнаму.

Осінь 1961 р. – Дж. Кеннеді направив в Південний В'єтнам нову місію для оцінки ефективності військових зусиль південнов'єтнамського уряду. У своєму звіті ген. Тейлор (голова місії) запропонував інтенсифікувати допомогу південнов'єтнамській армії та перейти до «обмеженого партнерства на всіх рівнях боротьби з В'єтконгом».

Кінець 1961 р. – перший загін американських спецназівців був направлений до Сайгону.

Травень-серпень 1963 р. – у Південному В'єтнамі пройшли акції протестів буддистів, тому що вони зазнавали переслідувань католицькими колами; проти них почалися репресії, в ході яких близько півтори тисячі ченців було заарештовано.

1 листопада 1963 р. – в ході перевороту було вбито Нго Дін Дьєма.

Січень 1964 р. – у Південному В'єтнамі відбувся новий переворот, але і цей уряд не забезпечив порядку.

2 серпня 1964 р. – Тонкінський інцидент. Два американські есмінця були обстріляні силами Північного В'єтнаму в Тонкінській затоці.

7 серпня 1964 р. – Сенат США 88 голосами «За» та 2 голосами «Проти» прийняв «тонкінську резолюцію». Відповідно до Резолюції президенту США дозволялось використовувати збройні сили США для надання допомоги Південному В'єтнаму.

14 грудня 1964 р. – США розпочали операцію Barrel Roll. Мета:

перешкодити наданню допомоги В'єтконгу від ДРВ по «стежці Хо Ші Міна».

Лютий 1965 р. – почалися бомбардування ДРВ.

Березень 1965 р. – США направили в Південний В'єтнам перші загони американських збройних сил, до кінця року чисельність яких досягла 150 тис.

Січень 1968 р. – сили В'єтконгу розпочали неочікуваний наступ, атакували майже всі центри південно-в'єтнамських провінцій, ввійшли до Сайгону й протягом кількох днів утримували деякі райони міста.

31 березня 1968 р. – Л.Джонсон оголосив про припинення бомбардувань ДРВ.

10 травня 1968 р. – розпочалися американсько-в'єтнамські переговори в Парижі.

3 травня 1969 р. – в Парижі стали інтенсивно проводитися консультації США і ДРВ щодо виведення американських військ.

25 червня 1969 р. – президент Р. Ніксон, виступаючи перед військовослужбовцями американської військової бази на острові Гуам, оголосив нову доктрину США в Азії, в основу якої було покладено принцип «в'єтнамізації» війни, що мало на увазі перенесення основного тягаря ведення бойових дій з американських експедиційних військ на частини армії уряду Південного В'єтнаму.

Літо 1969 р. – керівництво НФВПВ проголосило на територіях «звільнених районів» Республіку Південний В'єтнам, створили Тимчасовий революційний уряд.

24 червня 1970 р. – на адміністрацію президента США тиснув конгрес США, скасував «тонкінську резолюцію» і рекомендував президенту відкликати з В'єтнаму всіх американських військовослужбовців до кінця 1974 р.

1971 р. – Австралія та Нова Зеландія вивели свої війська з В'єтнаму.

Березень 1972 р. – повномасштабне вторгнення північнов'єтнамської армії до Південного В'єтнаму.

Серпень 1972 р. – повне виведення американських солдат з території В'єтнаму.

Завершення конфлікту та міжнародні відносини в Індокитаї. Паризькі угоди 1973 р.

27 січня 1973 р. – Паризька мирна угода: американські війська покидають В'єтнам, північнов'єтнамським військам було дозволено залишитись на території Південного В'єтнаму.

Кінець 1973 р. – в Південному В'єтнамі після безуспішних переговорів про врегулювання поновились військові дії між сайгонським урядом і комуністами.

Березень 1975 р. – вирішальний наступ комуністів на Сайгон, «операція Хо Ши Мін», наступ був успішним, з'явилась можливість об'єднати В'єтнам під владою комуністів. Перехідний період тривав близько року і завершився проведенням виборів до Національних зборів (квітень 1976 р.), які і прийняли рішення про злиття Південного та Північного В'єтнаму та утворення Соціалістичної Республіки В'єтнам.

1994 р. – Білий дім відмінив ембарго на торгівлю з В'єтнамом. Американська адміністрація сподівалась, що курс на залучення, а не на ізоляцію сприятиме взаємовигідній торгівлі між двома країнами.

Становлення незалежної Індонезії. Зовнішня політика.

17 серпня 1945 р. – А. Сукарно проголосив Декларацію про незалежність Індонезії.

15 листопада 1945 р. – проходили індонезійсько-нідерландські переговори; Нідерланди де-факто визнали владу Індонезійської республіки на островах Ява, Мадуро та Суматра.

20 липня 1947 р. – нідерландський контингент з поліцейською місією прибув до Індонезії; Нідерланди розв'язали війну.

1 серпня 1947 р. – РБ ООН рекомендували припинити бойові дії та вирішити питання мирним шляхом; Нідерланди продовжили воєнні дії; Нідерланди запропонували створити на окупованих територіях автономні органи управління, незалежні від Індонезійської республіки.

3 грудня 1947 р. – розпочались мирні переговори, організовані за посередництва США, Бельгії та Австралії.

17 січня 1948 р. – була підписана Ренвільська угода, яка передбачала припинення вогню та встановлення «лінії ван Моока», що з'єднувала пункти максимального просунення нідерландських військ на території Індонезійської республіки.

18 грудня 1948 р. – уряд Нідерландів розпочав другу операцію проти Індонезійської республіки; операція завершилась арештом та висланням на острів Банка президента та інших високопосадовців Індонезійської республіки й окупацією її значної території.

7 січня 1949 р. – РБ ООН відновила розгляд індонезійського питання; Резолюція: створення тимчасового уряду до 15 березня 1950 р., передача влади Сполученим Штатам Індонезії до 1 липня 1950 р., проведення виборів до 15 жовтня 1950 р.

23 серпня 1949 р. – у Гаазі розпочала роботу конференція «круглого столу». Учасники: делегації Нідерландів, Республіки Індонезія та 15 створених ван Мооком «автономних» урядів, які представляв султан Понтінака Хамід II. Рішення: передати верховну владу республіці Сполучених Штатів Індонезії, до складу якої входили Республіка Індонезія та 14 інших територій або автономних держав; створити Нідерландсько-індонезійський союз під верховною владою нідерландського суверена; вивести нідерландські війська.

27 грудня 1949 р. – Сполучені Штати Індонезії отримали незалежність від Нідерландів.

1967 р. – створення АСЕАН.

Проголошення незалежності Лаосу, його зовнішня політика.

12 жовтня 1945 р. – Лаос проголосив незалежність.

1946 р. – Франція, яка вже почала відновлювати свій вплив в Індокитаї, ліквідувала новий режим, відновила королівську владу, з яким і підписала угоду щодо надання Лаосу автономії.

Літо 1949 р. – Франція підписала з Лаосом угоду про надання йому незалежності, за умови збереження за ним статусу держави в складі Індокитайського та Французького Союзів.

Проголошення незалежності Камбоджі, її зовнішня політика.

Січень 1946 р. – уряди Франції та Камбоджі підписали тимчасову угоду, згідно якої Камбоджа отримувала автономію в рамках Французького Союзу, що означало розширення повноважень королівського уряду у внутрішніх справах.

1949 р. – між Камбоджею та Францією була підписана угода, згідно якої метрополія формально визнавала Камбоджу незалежною державою в рамках Французького Союзу.

1951 р. – на територію Камбоджі вступили озброєні формування ДРВ для надання допомоги камбоджійському лівому рухові.

Літо 1954 р. – в ході Женевської наради було остаточно вирішено питання щодо визнання незалежності Лаосу. Королівський уряд Камбоджі заявив, що країна ніколи не буде приймати участь в проведенні агресивної політики й не дозволить використовувати свою територію для нападу на інші країни.

23 грудня 1954 р. – прем'єр-міністр Камбоджі заявив про те, що країна займає нейтральну позицію в протистоянні двох блоків.

1959 р. – антиурядова змова в Камбоджі, за підтримки США, була придушена військами, лояльними Н.Сіануку.

1963 р. – Н.Сіанук оголосив про відмову від американської допомоги, а пізніше, і про розрив дипломатичних відносин зі США, такий крок був реакцією на втручання США у внутрішні справи Камбоджі.

1967 р. – встановлення дипломатичних відносин з В'єтнамом.

1970 р. – праві сили, за підтримки США, здійснили державний переворот, до влади прийшов генерал Лон Нол.

Квітень 1970 р. – американські та південнов'єтнамські війська вступили на територію Камбоджі, але під тиском міжнародної спільноти були змушені покинути країну.

Травень 1970 р. – опозиційні сили до Лон Нолу, за підтримки КНР створили в Пекіні Національний єдиний фронт Камбоджі (НЄФК), створили власні збройні сили та уряд у вигнанні. Частини регулярної армії ДРВ, під виглядом частин НЄФК, вступили на територію Камбоджі, вони захопили кілька східних провінцій Камбоджі та передали, згодом, під контроль «червоних кхмерів».

Початок 1975 р. – збройні сили «червоних кхмерів» і в'єтнамські сили контролювали майже 90% території Камбоджі.

Квітень 1975 р. – Лон Нол покинув Пномпень, шлях до «захвату» влади був вільним. До влади прийшла прокитайська комуністична група, на чолі з Пол Потом. В зовнішній політиці режим Пол Пота взяв курс практично на повну ізоляцію від зовнішнього світу, головними союзниками Кампучії проголошувались КНР та Північна Корея; В'єтнам проголошувався головним ворогом.

Грудень 1978 р. – за підтримки В'єтнаму до влади приходить інше крило комуністів на чолі з Хенг Самрином, в'єтнамські війська залишились в країні й виступали опорою нового комуністичного режиму. СРСР та соціалістичні країни продовжували підтримувати В'єтнам і уряд Хенг Самрина. Держави АСЕАН, США, Японія та країни Західної Європи розглядали дії В'єтнаму в Камбоджі як агресію. КНР надавала підтримку «червоним кхмерам», лютий-березень КНР вступила в конфлікт з СРВ.

Кінець 1980-х рр.

1982 р. – підписано договір між Камбоджею та В'єтнамом про дружбу і співробітництвом строком на 25 років. В'єтнам залишається одним з найважливіших партнерів країни в економічній та політичній сферах.

Літо 1989 р. – в Парижі проходить Міжнародна конференція по Камбоджі.
1993 р. – прийнято конституцію Королівства Камбоджа; в конституції стверджувалось, що країна являється незалежною, суверенною та проводить політику неприєднання. Прем'єр-міністр Хун Сен, разом з принцом Ранаритом відвідали КНР, таким чином розпочалось налагодження двосторонніх відносин. Відновлені відносини між Камбоджею та США, але їхня інтенсивність залежала від демократизації країни, американська сторона з недовірою відносилась до Хун Сена.

1997 р. – США ввели санкційний режим, припинили надання воєнної допомоги, а фінансову допомогу почали реалізовувати через мережу неурядових організацій.

1999 р. – прем'єр-міністр Хун Сен відвідав Пекін, була підписана угода щодо надання Китаєм фінансової допомоги Камбоджі у сумі 218 млн. доларів. КНР надавав фінансову підтримку Камбоджі неодноразово.

Листопад 2010 р. – держсекретар Х.Клінтон відвідала Камбоджу.

Грудень 2010 р. – відбулись перемовини між прем'єр-міністром Камбоджі Хун Сеном та головою КНР Ху Цзиньтао, прийнято рішення про перетворення двосторонніх відносин у всеохоплююче стратегічне партнерство.

2012 р. – президент США Б.Обама відвідав Камбоджу. Новий імпульс двостороннім відносинам надав Б.Обама.

2014 р. – Японія надала низько відсотковий кредит Камбоджі на суму 136 млн. дол.

9 листопада 2022 р. – міністр закордонних справ України, Д.Кулеба зустрівся з віце-прем'єр-міністром Королівства Камбоджа Прак Сокхонном.

Тема 9. Зовнішньополітичний процес і дипломатія Республіки Індія.

Конституційні основи зовнішньої політики Республіки Індія. «Курс Неру». Взаємозв'язок внутрішньої і зовнішньої політики уряду І.Ганді (1966-1977 рр.). Індія - лідер Руху неприєднання (березень 1983 - вересень 1986 рр. Делійська (січень 1985 р.) зустріч в верхах шести країн і заклик до негайного припинення ядерними країнами випробування всіх видів цієї зброї. Ядерна програма Індії. Азійські проблеми в зовнішній політиці Індії. Роль Індії в створенні Асоціації регіонального співробітництва Південної Азії (СААРК) і основні напрямки її діяльності. Розвиток індійсько-українських відносин.

Особливості внутрішньої політики, національних інтересів Індії та їх вплив на формування зовнішньополітичного курсу і дипломатичної практики. Роль ядерного фактору в політиці Індії у 2010-2020-х рр. Особливості регіональної політики та її вплив на двосторонні відносини. Концепція «Індія - 2020». Основна мета навколо якої будується концепція. Сучасна доктрина національної безпеки Індії. Дипломатична служба Індії. Відносини Індії з США, КНР, Японією та Австралією. Політична оцінка Індією агресії росії щодо України.

Практичне заняття

1. «Індія - 2020»: основні напрямки зовнішньої політики, зміцнення позицій на міжнародній арені.
2. Ядерний чинник у зовнішній політиці Індії.
3. Регіональна політика Індії.
4. Відносини Індії з США.

Самостійна робота

1. Відносини Індії з США.
2. Відносини Індії з КНР.
3. Відносини Індії з Японією.

4. Відносини Індії з Австралією.
5. Перспективи розвитку індійсько-українських відносин.

Методичні рекомендації

Здобувач вищої освіти має засвоїти ключові поняття та хронологію основних подій. Для підготовки до практичного заняття слід визначити зміст концепції «Індія-2020». Особливої уваги слід приділити вивченню ролі ядерної зброї у зовнішній політиці Індії, а також впливу ядерного чинника на регіональну стабільність. В ході виконання самостійної роботи слід визначити найважливіші сфери в двосторонніх відносинах, виділити основні проблеми та окреслити перспективи.

Ключові поняття

Концепція «Індія -2020» - досягнення статусу розвиненої країни можливе за умов реалізації п'яти програмних напрямків: 1. розвиток і трансформація сільського господарства та харчової промисловості; 2. розвиток якісного електропостачання у всі частини країни; 3. розвиток освіти й охорони здоров'я; 4. розвиток інформаційних технологій; 5. розвиток стратегічних секторів економіки.

Основні події

Серпень 1946 р. – лідер лівого крила Індійського національного Конгресу Дж.Неру отримав від британців пропозицію сформувати уряд Індії; незабаром уряд було сформовано, а Дж. Неру став Віце-президентом при Віце-королі А. Уейвеллі.

1946 р. – Конституційні збори та індійський перехідний уряд підготували проголошення незалежності.

1947 р. – британський парламент прийняв Акт про незалежність Індії. Кризи: індійська і мусульманська різанина, втеча і переселення релігійних меншин.

1947-1948 – перша кашмірська війна

Конфлікт щодо приналежності штатів Джамму і Кашмір між Республікою Індія та Ісламською Республікою Пакистан. Витоком конфлікту вважаються особливості розподілу Британської Індії на два домініони: Пакистан та індійський Союз. В основу розподілу було покладено релігійно-общинний принцип: території з переважно мусульманським населенням відходили Пакистану, а території з індуїстським населенням – Індії. Релігійна приналежність населення визначалась за приналежністю правителя, магараджа Кашміру був індуїстом, але переважна більшість населення – мусульманами. Пуштунські племена, за сприяння Пакистану, напали на Кашмір, в таких умовах магараджа звернувся по допомогу до Індії. Індійського уряд висунув вимогу щодо входження Кашміру до Індійського Союзу. Після підписання Акту про приєднання Кашміру, індійський уряд направив свої війська та зупинив вторгнення. Пакистан визнав не дійсним Акт про приєднання.

Січень 1948 р. – Пакистан передав питання Кашміру на розгляд Ради Безпеки ООН.

20 січня 1948 р. - РБ ООН прийняла резолюцію № 39 про заснування Комісії ООН для Індії та Пакистану; була встановлена лінія припинення вогню. Кашмір був розділений на дві частини. Індія зобов'язувалась скоротити свою військову присутність в Кашмірі, передбачалось проведення плебісциту щодо приналежності Джамму і Кашміру. Діяльність комісії ООН виявилась малоефективною.

1 січня 1949 р. – вступило в силу перемир'я між Індією та Пакистаном.

27 липня 1949 р. – уточнено Угоду про лінію припинення вогню між Індією та Пакистаном. Під контроль Пакистану відійшла південно-західна частина Кашмірської долини.

26 січня 1950 р. - проголошення незалежності Індії; вступила в дію Конституція.

1950 р. – КНР ввів війська на територію Тибету, що внесло напруженість у відносини між Китаєм та Індією.

1954 р. – візит Чжоу Еньлай, лідера КНР до Індії, укладення угоди щодо торгівлі та зв'язків Тибетського району Китаю та Індії; проголошення п'ятих принципів співробітництва: суверенітет, рівноправність, мирні прагнення, відмова від агресії та інтервенції. Індія визнала суверенітет КНР над Тибетом.

1955 р. – прем'єр-міністр Індії, Дж. Неру відвідав Москву; результат: отримання економічної допомоги.

1957 р. – підписано індійсько-радянську угоду щодо співробітництва в області будівництва в Індії промислових підприємств.

1959 р. – підписано індійсько-радянську угоду про надання Індії Радянським Союзом кредитів для будівництва промислових підприємств.

1959 р. – повстання в Тибеті проти уряду КНР, Далай-Лама зазнав поразки та втік на територію Індії, там отримав прихисток, а це в свою чергу загострило відносини між Китаєм та Індією.

Жовтень 1962 р. – збройний конфлікт між КНР та Індією. Через індійську частину Кашміру проходила стратегічно важлива для Китаю дорога, яка з'єднувала Західний Тибет та Сіньцзян, в результаті конфлікту Китай закріпив за собою частину території, війська КНР перейшли лінію Мак-Магона, зайняли позиції в глибині території Індії, захопили гірські перевали та міста. Територіальний спор між країнами не був вирішений.

Серпень–вересень 1965 р. - друга індо-пакистанська війна; причина - розбіжності щодо визначення кордону по лиману Качський Ранн. За сприяння міжнародної спільноти конфлікт вдалось зупинити, а лінія припинення вогню залишилась такою ж, як була до конфлікту.

1967 р. – збройне зіткнення між КНР та Індією вздовж гірських перевалів. Індія відтіснила війська КНР, що означало відсутність порозуміння між конфліктуючими сторонами стосовно проходження лінії розмежування.

2 липня 1972 р. – між Індією та Пакистаном була підписана Сімльська угода. Закріплювався принцип мирного пошуку вирішення даної проблеми, лінія контролю фактично перетворювалась на міждержавний контроль.

1987 р. – загострення відносин між Індією та КНР. Міністр закордонних справ Індії відвідав Китай, вдалось уникнути військового конфлікту й урегулювати ситуацію мирним шляхом.

1988 р. – Р. Ганді відвідав КНР, відносини між країнами почали відновлюватись.

1993 р. – між Індією та КНР підписано «Угоду про прикордонний мир та спокій», відповідно до якого лінія фактичного контролю стала основою стабільності та статусу-кво; «Угоду про заходи довіри у військовій області вздовж лінії діючого контролю на індійсько-китайському кордоні».

Травень 1994 р. – візит прем'єр-міністра Індії Нарасімхі Рао до США. В ході зустрічі між Б.Клінтоном та Н.Рао обговорювались питання зближення бізнес-інтересів країн, лідери не торкались таких гострих питань як проблема Кашміру, прав людини та ядерна програма Індії.

Березень 2000 р. – США та Індія підписали спільну заяву щодо розвитку двосторонніх відносин в ХХІ ст., було зазначено про необхідність розвитку співробітництва, ядерного нерозповсюдження, економіки, торгівлі та освіти.

Вересень 2001 р. – були зняті всі американські санкції проти Індії.

2-5 жовтня 2002 р. – візит президента України Л.Кучми до Індії; активізація політичного діалогу та інтенсифікація економічної співпраці між країнами.

2005 р. – лідери Індії та КНР зробили заяву про встановлення статусу «стратегічного партнерства» між країнами. Напруження вздовж кордонів періодично виникало. Індія та США підписали рамкову угоду щодо військово-технічного співробітництва, що дало Індії можливість приєднатись до Ініціативи по боротьбі з розповсюдженням зброї масового ураження.

2006 р. – Конгрес США прийняв Закон про розвиток ядерного співробітництва між США та Індією, який дозволив Індії отримувати ядерні технології та

матеріали для використання в мирних цілях, при цьому Індія погодилась на контроль з боку МАГАТЕ.

2020 р. – зіткнення між Індією та КНР вздовж кордону. Проходили перемовини, лютий **2021 р.** – обидві країни вивели військовослужбовців зі спірної території.

Тема 10. Зовнішня політика Ісламської Республіки Пакистан.

Становлення зовнішньої політики країни Пакистану. Американо-китайська орієнтація зовнішньої політики Пакистану. Пакистано-індійські відносини. Міжнародна діяльність Пакистану в 1990-і роки. Ядерна програма Пакистану і її вплив на пакистано-індійські і пакистано-американські відносини. Регіональна політика у 2001-2020-і роки та її вплив на відносини з мусульманськими країнами. Пакистано-українські стосунки. Політична оцінка та дипломатична практика країни по відношенню до збройної агресії росії щодо України.

Самостійна робота

1. Ядерний чинник у зовнішній політиці Пакистану.
2. Пакистано-українські відносини.
3. Позиція Пакистану стосовно збройної агресії росії щодо України

Методичні рекомендації

Здобувач вищої освіти має опанувати матеріали лекції та засвоїти хронологію основних подій. Для підготовки першої теми самостійної роботи слід звернути увагу на роль ядерного чинника у пакистано-індійських відносинах, американо-пакистанських відносинах та його значення для регіональної стабільності. Для підготовки другого питання слід визначити основні сфери співробітництва двох країн та визначити найважливіші. Щоб визначити позицію Пакистану щодо збройної агресії росії в Україні, слід вивчити офіційні заяви пакистанських високопосадовців й дати аналіз основним зовнішньополітичним крокам країни.

Основні події

1947 р. – Пакистан отримує статус домініону.

1 травня 1948 р. – між Пакистаном та СРСР встановлено дипломатичні відносини.

1951 р. – Пакистан проголошує незалежність.

Травень 1954 р. – США та Пакистан уклали угоду про військове співробітництво.

23 вересня 1955 р. – Пакистан приєднався до Організації центрального договору (СЕНТО, Багдадський пакт).

1961 р. – між СРСР та Пакистаном підписано Угоду про економічне та технічне співробітництво в пошуку нафти та газу.

1963 р. – Китай та Пакистан уклали прикордонну угоду; Пакистан передав частину території Кашміру Китаю в обмін на дипломатичну й військову допомогу, Китай, в свою чергу, підтримав референдум і допоміг Пакистану в розробці військової стратегії стримування Індії.

1964 р. – Пакистан та СРСР підписали Угоду щодо поставок в Пакистан сільськогосподарської техніки.

Березень 1971 р. – Бангладеш проголосив незалежність від Пакистану. Ісламабад розпочав бойові дії проти Бангладешу, на боці останнього в конфлікт втрутилась Індія. Війська Пакистану капітулювали.

1979 р. – Вашингтон припинив будь-яку допомогу Пакистану.

1981 р. – адміністрація Р.Рейгана відновила підтримку й оголосила про надання допомоги Пакистану у розмірі 3,2 млрд. дол. на забезпечення економічних та оборонних потреб.

1986 р. – США виділили 4 млрд. дол. Пакистану й стали, таким чином, основним економічним донором.

1992 р. – Пакистан та росія підписали Угоду про торгово-економічне співробітництво.

1996 р. – Пакистан та Україна уклали контракти у військово-технічній сфері.

1998 р. – Індія та Пакистан провели випробування ядерної зброї; посилилось напруження між двома країнами; американська дипломатія вжила заходів для утримання сторін від подальшої ескалації; ускладнились відносини США з Пакистаном, який підтримував талібів у Афганістані та кашмірських сепаратистів в Індії.

2001 р. – Первез Мушарраф (президент Пакистану) виступив на боці антитерористичної коаліції, сформованої після 11 вересня 2001 р. під егідою США, відмовився підтримувати Талібан.

23 вересня 2001 р. – США зняли економічні санкції та почали надавати Пакистану економічну допомогу.

Лютий 2003 р. – відбувся офіційний візит президента Пакистану П.Мушаррафа до Москви, було підписано Угоду про співробітництво між дипломатичними академіями МЗС Пакистану та росії, Програму обмінів в сфері культури, науки та освіти на 2003-2006 рр.

2004 р. – адміністрація Дж. Буша-молодшого надала Пакистану статус одного з «головних союзників США поза рамками НАТО», Ісламабад отримав додаткові можливості розвивати співпрацю зі США у військово-технічній, економічній та політичній сферах.

2005 р. – Пакистан та Китай уклали Угоду про співпрацю й добросусідські відносини; сторони домовились підтримувати високий рівень стратегічного діалогу та продовжувати співпрацю у сфері оборони.

21 вересня 2006 р. – президент США Дж. Буш, в інтерв'ю CNN заявив про «абсолютну готовність» провести військову операцію в Пакистані, якщо буде встановлено, що на території країни переховується лідер «Аль-Каїди» Осам бен Ладен або інші лідери радикальних течій. Президент Пакистану П. Мушарраф, відреагував негативно і заявив, що не допустить американських військових до участі в операції по затриманню У. бен Ладена на пакистанській території.

Березень 2006 р. – візит президента США Дж. Буша-молодшого до Пакистану. П. Мушарраф зазначив, що підтримає проект США «Велика Південна Азія», продемонстрував, що Пакистан виступає партнером США в реалізації інфраструктурних проектів, які проходять через територію Афганістану і зв'язують Південну і Центральну Азію.

2013 р. – відновлення стратегічного діалогу між США та Пакистаном.

2016 р. – загострення конфлікту між Індією та Пакистаном. **2023 р.** – між Пакистаном та росією укладено Угоду про постачання сирої нафти з РФ за зниженими цінами.

10 червня 2023 р. – міністр закордонних справ Пакистану Білавал Бзутто-Зардарі у інтерв'ю телеканалу Al Jazeera заявив, що його країна бажає підтримувати відносини з різними країнами, прагне посилити взаємодію з російським урядом через «існуючі глибокі зв'язки» й хоче зберегти нейтралітет щодо українського конфлікту.

Тема 11. Зовнішня політика країн АСЕАН.

Бангкокська декларація від 8 серпня 1967 року про створення Асоціації держав Південно-Східної Азії і офіційна мета цієї організації. Куала-Лумпурська «Декларація про мир, свободу і нейтралітет» (листопад 1971 р.) і її сутність. Балійська декларація (лютий 1976 р.) Зусилля країн АСЕАН по врегулюванню регіональних конфліктів в Південно-Східній Азії. У 1980-1990-х рр. Паризька міжнародна конференція 1989 року з питань Камбоджі і її значення для покращання політичного клімату в Південно-Східній Азії. Зусилля країн АСЕАН у XXI ст. по перетворенню Південно-Східної Азії і азійсько-тихоокеанського регіону в один з провідних центрів світової політики і економіки.

Самостійна робота

1. Значення АСЕАН для регіональної стабільності.
2. Основні напрямки зовнішньої політики Філіппін.

Методичні рекомендації

Здобувач вищої освіти повинен розпочати роботу над темою із вивчення лекційного матеріалу, засвоєння ключових понять та хронології основних подій. Для підготовки першої теми самостійної роботи слід звернути увагу на формування відносин між АСЕАН та державами, які не є членами, дослідити сформовану систему партнерських відносин. В ході роботи над другою темою слід проаналізувати процес становлення та основні напрями зовнішньої політики Філіппін, слід звернути увагу на формування відносин з країнами Південно-Східної Азії, також слід проілюструвати зародження та розвиток україно-філіппінських відносин.

Ключові поняття

АСЕАН (Асоціації держав Південно-Східної Азії) – регіональна політико-економічна організація, до якої входять Бруней, В'єтнам, Індонезія, Камбоджа,

Лаос, Малайзія, М'янма, Сінгапур, Таїланд та Філіппіни. Вищий орган управління – Нарада міністрів закордонних справ. Країни поза Південно-Східною Азією не можуть стати членами Асоціації, але передбачена система партнерських відносин («Партнер з діалогу», «Партнер із секторального діалогу», «Партнер з розвитку») та регіонального співробітництва.

Основні події

1967 р. – Бруней, Індонезія, Малайзія, Таїланд, Філіппіни створили Асоціацію держав Південно-Східної Азії.

1976 р. – підписано Угоду про дружбу і співробітництво в Південно-Східній Азії і Декларацію (Балійська декларація) АСЕАН.

1984 р. – Бруней приєднався до АСЕАН.

1991 р. – Китай був офіційно запрошений в якості гостя на зустріч міністрів закордонних справ АСЕАН.

1992 р. – була підписана Сінгапурська декларація.

1994 р. – Китай став учасником Регіонального форуму АСЕАН.

1995 р. – В'єтнам приєднався до АСЕАН.

1996 р. – Китай отримав статус повноправного партнера Асоціації

1997 р. – Лаос і М'янма приєднались до АСЕАН.

1999 р. – Камбоджа приєдналась до АСЕАН.

2007 р. – прийнято Хартію АСЕАН. Передбачалось розширення повноважень секретаріату АСЕАН, створення Комісії АСЕАН з прав людини і Суду справедливості, трансформація консенсусного принципу прийняття рішень, що мало б перетворити Асоціацію в організацію з чіткими правилами.

2018 р. – Україна подала на розгляд АСЕАН заявку про приєднання до «Договору про дружбу та співробітництво в Південно-Східній Азії».

Кінець 2019 р. – початок 2020 р. – КНР та Республіка Індонезія були близькі до військового конфлікту: берегова охорона КНР вторглась у виключну економічну зону Індонезії, Джакарта, в свою чергу, відправила військові кораблі та винищувачі, Китай відступив.

Квітень 2021 р. – лідери АСЕАН, за ініціати́ви Джакарти, провели саміт і домовилися про консенсус із п'яти пунктів для деескалації політичної ситуації в М'янмі. Пропонувалось припинити насильство, почати мирний діалог між військовими та демонстрантами, надати гуманітарну допомогу, призначити спеціального представника АСЕАН у М'янмі.

Серпень 2021 р. – Україна отримала статус країни-спостерігача в Міжпарламентській асамблеї АСЕАН.

24 лютого 2022 р. – міністри закордонних справ країн АСЕАН висловили серйозну стурбованість напруженістю між росією та Україною та закликали сторони до діалогу.

3 березня 2022 р. – міністри закордонних справ країн АСЕАН закликали до негайного припинення вогню або перемир'я та продовження політичного діалогу щодо вирішення поточної кризи. Сінгапур і Камбоджа засудили вторгнення росії до України, решта країн АСЕАН зберегли нейтралітет в заявах та під час голосування в ГА ООН.

11 листопада 2022 р. – Україна вперше була запрошена на саміт АСЕАН й отримала статус партнера АСЕАН.

Змістовний модуль II. Зовнішня політика і дипломатія країн Близького та Середнього Сходу.

Тема 12. Зовнішня політика Республіки Афганістан.

Політика нейтралітету - основа зовнішньополітичного курсу Афганістану після другої світової війни. Вступ до ООН. Характер політичних, економічних та дипломатичних відносин Афганістану з країнами регіону та провідними країнами світу у 1950-1970-і роки. Радянсько-афганська війна та її наслідки для країн регіону і світу. Зовнішня політика Афганістану після повалення уряду талібів. Результати військово-політичного співробітництва з США. Регіональна політика уряду талібів після виводу військ США з Афганістану. Політична оцінка військової агресії росії щодо України.

Самостійна робота

1. Політика адміністрації Дж.Байдена щодо Афганістану.
2. Політика адміністрації Д.Трампа щодо Афганістану.
3. Політика адміністрації Б.Обами щодо Афганістану.
4. Політика адміністрації Дж. Буша-мл. щодо Афганістану.

Регіональна політика Афганістану

Методичні рекомендації

Здобувач вищої освіти повинен розпочати вивчення теми із засвоєння лекційного матеріалу, ключових понять та хронології основних подій, увагу слід зосередити на аналізі зовнішньої політики Афганістану в пост біполярний період. Для підготовки самостійної роботи рекомендовано вивчити промови високопосадовців США (президентів, державних секретарів) та резолюції ООН.

Ключові поняття

Талібан – це радикальний ісламістський рух сунітського толку, сформувався на початку 1990-х рр. на півночі Пакистану.

Основні події

27 квітня 1978 р. – армійські офіцери, члени і прихильники Народно-демократичної армії Афганістану (НДАА), зробили черговий державний переворот й захопили владу. СРСР, а слідом за ним ряд інших країн (всього близько 50) визнали новий режим, відносини з Радянським Союзом були проголошені пріоритетними у зовнішній політиці Афганістану.

5 грудня 1978 р. – між Афганістаном та СРСР було підписано Договір про дружбу, добросусідство і співпрацю терміном на 20 років; передбачалось співробітництво сторін у військовій сфері. В Народно-демократичній партії Афганістану стався розкол, в результаті якого до влади прийшов Хафізулла Амін.

27 грудня 1979 р. – були введені радянські війська в Афганістан з метою «забезпечення стратегічних інтересів СРСР і захисту його південних кордонів, збереження дружнього політичного режиму та припинення потоку наркотиків». Палац Х. Аміна в Кабулі був захоплений, а його разом з членами сім'ї вбили під час штурму.

15 травня 1988 р. – 14 лютого 1989 р. – виведення радянських військ з Афганістану.

7 жовтня 2001 р. – США ввели свої війська в Афганістан, причиною стали теракти 11 вересня 2001 р. в Сполучених Штатах.

14 листопада 2001 р. – РБ ООН прийняла резолюцію 1378, яка передбачала створення перехідного уряду в Афганістані й відрядження туди миротворчих сил країн ООН.

Січень 2002 р. – в Афганістані був сформований багатонаціональний контингент миротворчих сил (International Security Assistance Force - ISAF), його завданням був захист столиці та її околиць.

Травень 2008 р. – держ секретар США Кондоліза Райс та міністр закордонних справ Афганістану Рангін Спанта підписали декларацію про стратегічне партнерство.

Грудень 2009 р. – Б.Обама, президент США, сформулював три важливі елементи своєї стратегії: створення умов для передачі відповідальності за безпеку афганським силовим структурам; посилення громадянської ініціативи в Афганістані; ефективне партнерство з Пакистаном.

Кінець 2009 р. – Б.Обама прийняв рішення щодо направлення в Афганістан додатковий військовий контингент в кількості 30 тис. осіб.

Лютий 2010 р. – була розпочата військова операція спільно з афганською армією на півдні Афганістану з метою відтіснити талібів з регіону й попередити захоплення ними Кандагару.

Травень 2011 р. – загинув Осама бін Ладен в результаті операції американських військ на території Пакистану.

2014 р. – Пакистан розпочав будівництво захисної лінії на кордоні з Афганістаном, щоб зупинити притік біженців, злочинців та терористів в країну. Досить часто відбуваються прикордонні сутички між афганцями та пакистанцями. Пакистан вимагає репатріації афганських біженців. Уряд Афганістану звинувачував Пакистан у підтримці талібів.

10 грудня 2015 р. – відбулась конференція «Серце Азії – стамбульський процес» в Ісламабаді, А. Гані, президент Афганістану, запропонував талібам сісти за стіл переговорів з метою вироблення загальних норм стабілізації внутрішньополітичної ситуації.

2019 р. – А. Гані, президент Афганістану, відвідав Пакистан, щоб керівництво країни виступило в якості посередників у перемовинах з талібами.

Лютий 2020 р. – у м. Доха підписано «Угоду про запровадження миру» між спеціальним посланником З. Халілзад і політичним керівником Талібану Мулла Абдул Гані Барадаром, у присутності держсекретаря США М. Помпео. Передбачалось виведення американських військ та військ їхніх союзників до травня 2021 р., недопущення діяльності «Аль-Каїди» чи будь-якої іншої екстремістської організації на території, підконтрольній договірним сторонам.

Вересень 2020 р. – уряд Афганістану розпочав перемовини з талібами про поділ влади в Афганістані.

14 квітня 2021 р. – США та союзники оголосили, що розпочнуть виведення військ з Афганістану 1 травня 2021 р.

Серпень 2021 р. – таліби заявили, що захопили майже всю країну. Американські військові контролювали аеропорт в Кабулі, щоб допомогти з евакуацією іноземців та афганських біженців.

Травень 2023 р. – таліби атакували прикордонний пункт Ірану, відбулась збройна сутичка.

Тема 13. Зовнішня політика і дипломатія Ісламської Республіки Іран

Зовнішньополітичні принципи ІРІ. «Заповіт» Р.М.Хомейні. Розрив США дипломатичних відносин з Іраном. Ірано-іракська війна 1980-1988 рр. та її наслідки. Концептуальні зміни в політиці ІРІ після А.Р. Хомейні. Зміст консервативного та реформістського підходу в зовнішній політиці ІРІ у 1990-і -2000 –і рр. Вплив різних внутрішньополітичних груп на зовнішню політику та дипломатію. Внутрішня політика іранських аятолів та її вплив на формування зовнішньополітичної ідеології. Ісламської Республіки Іран в 1990-і роки та в ХХІ ст. Порівняльний аналіз зовнішньополітичного процесу. Ірано-американські відносини. Політика Ірану щодо провідних країн Західної Європи. Іран і держави Центральної Азії та Північного Кавказу. Експлуатація ядерного чинника в зовнішній політиці. Основні зусилля зовнішньополітичної діяльності Ірану впродовж 2010-2023 років. Ірано-українські відносини стан і перспективи. Політична і дипломатична оцінка ІРІ агресії росії щодо України.

Практичне заняття

1. Ісламська революція в Ірані і її вплив на зовнішню політику країни.
2. Конституційні основи і основні напрямки зовнішньої політики режиму аятоли Р.М.Хомейні.
3. Спроби експорту «ісламської революції» і позиції мусульманських країн.
4. Зовнішня політика ІРІ в 90-ті роки ХХ-го - в ХХІ-му столітті.

Самостійна робота

1. Ядерний чинник у зовнішній політиці Ірану.
2. Ірано-українські відносини: досягнення та перспективи.
3. Позиція Ірану стосовно збройної агресії росії щодо України.

Методичні рекомендації

Здобувач вищої освіти повинен розпочати роботу над темою із вивчення лекційного матеріалу, ключових понять та хронології основних подій. Для

підготовки першого питання практичного заняття слід вивчити позицію лідерів Ірану щодо США та СРСР, безпосередньо, після Ісламської революції. Друге питання передбачає аналіз процесу формування основних напрямів зовнішньої політики Ісламської Республіки Іран. В третьому питанні бажано навести приклади спроб «експорту ісламської революції». В ході підготовки до першої теми самостійної роботи слід вивчити міжнародні документи, промови та виступи викопосадовців різних країн, щоб визначити роль ядерного чинника у зовнішній політиці ІРІ. Вивчення другої теми самостійної роботи слід розпочати з дипломатичного визнання незалежності України й аналізу подальшого розвитку взаємин між країнами, визначити рівень та потенціал двосторонніх відносин. Роботу над третьою темою слід розпочати з вивчення аналітичних матеріалів, виступів високопосадовців та публікацій в ЗМІ, зробити висновки щодо позиції Ірану в україно-російському конфлікті.

Ключові поняття

Аятола – високий, почесний титул, який отримують мусульмани-шиїти за рішенням народу.

Основні події

4 квітня 1946 р. – Іран та СРСР підписали Угоду про розвідку та експлуатацію родовищ нафти на півночі Ірану.

1946 р. – між Іраном та Сирією встановлено дипломатичні відносини.

Травень 1946 р. – виведення радянських військ з Ірану.

З середини 1950-х рр. Іран вважався одним із основних регіональних союзників США.

4 листопада 1950 р. – Іран та СРСР підписали торгівельну угоду.

1953 р. – США та Велика Британія провели спільну військову операцію «Аякс», в ході якої М.Моссадик та його уряд були відсторонені, а в Ірані перемогло монархічне прозахідне крило.

1954 р. – Іран та СРСР підписали Угоду про врегулювання прикордонних і фінансових питань. На основі Угоди було проведено демаркацію та

редемаркацію ірансько-радянського кордону та врегульовано фінансові претензії, що виникли під час другої світової війни.

3 листопада 1955 р. – Іран приєднався до Багдатського пакту.

1959 р. – Іран та США уклали двосторонню військову угоду.

13 березня 1973 р. – Іран та Афганістан підписали Угоду про розподілення водних ресурсів річки Гільменд.

1975 р. – Іран та Ірак уклали Договір про державні кордони та добросусідські відносини.

1978 р. – Ісламська революція в Ірані. Після революції проголошено і закріплено в Конституції принципи зовнішньої політики: «Експорт ісламської революції»; Несприйняття будь-якого іноземного впливу й опора виключно на власні сили; Мирні й взаємовигідні відносини з державами, які не мають ворожих намірів стосовно Ірану.

1 квітня 1979 р. – була офіційно проголошена Ісламська Республіка Іран (ІРІ). Лідери Ірану декларували необхідність забезпечити незалежність країни від обох світових полюсів «холодної війни».

4 листопада 1979 р. – іранські студенти увірвалися на територію посольства США в Тегерані і захопили американських дипломатів в якості заручників. Учасники акції вимагали від Вашингтону видачі Ірану шаха, який втік під час «ісламської революції» та перебував на території США.

17 вересня 1980 р. – Ірак оголосив, що анулює договір 1975 р.

1980-1988 рр. – ірано-іракська війна. Після закінчення війни кордони між країнами встановлено, так, як було узгоджено в 1975 р.

7 квітня 1980 р. – Дж. Картер, президент США, оголосив про розрив дипломатичних відносин з Іраном, у відповідь захоплення заручників у американському посольстві.

Травень 1980 р. – країни Європейського співтовариства приєдналися до санкцій проти Ірану. Події в Тегерані спровокували другий «нафтовий шок», пов'язаний з побоюваннями щодо можливого припинення експорту іранської нафти.

1990 р. – між Іраном та Іраком відновлено дипломатичні відносини.

1995 р. – Росія та Іран підписали угоду про будівництво атомної електростанції в Ірані («Бушер») та постачання реакторів й палива для неї, а також договір про широку технологічну співпрацю.

14 квітня 2006 р. – М. Ахмадінежад заявив, що «сіоністський режим представляє загрозу не тільки ісламському світу, а й всьому людству...».

Грудень 2006 р. – М. Ахмадінежад відвідав Сирію, було вирішено створити спільний фронт боротьби з Ізраїлем і його західними союзниками. До спільного фронту мали ввійти Іран, Сирія, Хізбалла, палестинський рух опору.

2015 р. – укладення «Спільного всеосяжного плану дій», Іран зобов'язувався забезпечити прозорість ядерної програми перед міжнародною спільнотою, надати доступ МАГАТЕ для моніторингу ядерних об'єктів, знизити рівень збагачення урану; з Ірану знімалися санкції.

20 липня 2015 р. – прийнято Резолюцію РБ ООН № 2231 про схвалення Спільного всеосяжного плану дій, який обмежить ядерну програму Ірану, в обмін на часткове зняття з нього санкцій.

2018 р. – США вийшли зі «Спільного всеосяжного плану дій», санкції проти Ірану були поновлені.

2021 р. – зустріч іранських та іракських високопосадовців. Країни активно співпрацюють у військовій сфері.

2022 р. – Іран фактично підтримує агресію росії проти України, оскільки надає свої найсучасніші військові безпілотники Shahed-129, Shahed-191.

Тема 14. Зовнішня політика та дипломатія Турецької Республіки.

Особливості формування зовнішньої політики і дипломатії Турецької Республіки після Другої світової війни. Військово-політичне співробітництво з США. Вступ Туреччини до НАТО. Роль і місце Туреччини в планах створення західними країнами військово-політичних угруповань на Близькому і Середньому Сході. Формування зовнішньополітичного процесу у роки Другої і Третьої Республіки. Зовнішньополітична програма партії Справедливості та розвитку. Євроінтеграційна політика Турецької Республіки. Туреччина і мусульманські країни. Програма перетворення Туреччини в політичний і економічний центр близькосхідного регіону. Курдська проблема у відносинах Туреччини з сусідніми країнами. Вплив американської політики на Близькому і Середньому Сході. Туреччина і незалежні держави Центральної Азії і Північного Кавказу. Сучасні доктрини зовнішньої політики Турецької Республіки щодо України. Політична і дипломатична оцінка агресії росії щодо України.

Практичне заняття

1. Відносини між Туреччиною та Україною.
2. Політика Туреччини на Близькому Сході.
3. Туреччина і тюркські країни Кавказу і Центральної Азії.
4. Політика Туреччини на Балканах і в Східному Середземномор'ї.

Самостійна робота

1. Турецько-українські відносини: досягнення та перспективи.
2. Позиція Туреччини стосовно збройної агресії росії щодо України.

Методичні рекомендації

Здобувач вищої освіти вивчення теми повинен розпочати із засвоєння лекційного матеріалу та хронології основних подій. Для підготовки першого питання слід проаналізувати наявну базу двосторонніх угод та інших

офіційних документів, а також виступи високопосадовців обох країн. В другому питанні слід звернути увагу на еволюцію політики Туреччини в регіоні, виявити досягнення та прорахунки. Для підготовки третього питання слід проаналізувати роль Туреччини в Нагірнокарабахському конфлікті. Вивчаючи четверте питання слід визначити роль не військових інструментів у зовнішній політиці країни й визначити, які саме інструменти використовувала Турецька республіка в зазначених регіонах. В ході підготовки самостійної роботи слід крім документальної бази, вивчити аналітичні матеріали та матеріали ЗМІ, зробити висновки щодо позиції Турецької Республіки.

Основні події

22 липня 1945 р. – Й. Сталін озвучив на Потсдамській конференції територіальні претензії й вимоги щодо перегляду Конвенції Монтре.

1946 р. – СРСР повторив вимоги до Туреччини в дипломатичній ноті й почав розгортати війська вздовж спільного кордону; Туреччина отримала підтримку США.

1952 р. – Туреччина приєдналась до НАТО.

24 лютого 1955 р. – Туреччина та Ірак уклали Багдадський пакт для забезпечення спільної безпеки та оборони.

5 березня 1959 р. – Туреччина та США уклали Угоду про співробітництво.

1963 – 1964 рр. – зіткнення між турками та греками, зародження Кіпрської проблеми.

Липень 1974 р. – Туреччина висадила свої війська на острові Кіпр, зайняла його північну частину. Відносини між Туреччиною та США ускладнились.

Лютий 1975 р. – Туреччина оголосила про створення автономії на півночі Кіпру. США ввели ембарго на поставки зброї та призупинили військову допомогу.

Жовтень 1975 р. – конгрес США частково зняв ембарго, а через кілька років поставки зброї до Туреччини відновились.

Березень 1980 р. – Туреччина та США підписали Угоду про співробітництво в сфері оборони та економіки; американські бази мали знаходитись під контролем Туреччини й використовуватись лише в рамках НАТО.

Квітень 1987 р. – Туреччина подала заявку на вступ в ЄС.

1991 р. – Туреччина підтримала кампанію США проти іракського лідера С. Хусейна, який ввів війська в Кувейт.

4 травня 1992 р. – Україна та Туреччина підписали Договір про дружбу і співробітництво.

1998 р. – Туреччина ініціювала створення Організації Чорноморського Економічного Співробітництва (ОЧЕС).

1999 р. – Хельсінська Європейська Рада визнала Туреччину країною-претендентом на вступ в ЄС.

2001 р. – Туреччина підтримала вторгнення США в Афганістан в рамках антитерористичної операції.

2002 р. – Туреччина направила свої війська до Афганістану.

2004 р. – відносини між ЄС та Туреччиною почали погіршуватись. Візит президента РФ до Туреччини, підписано ряд угод у військовій та економічній сферах. Туреччина та Сирія підписали «Угоду про вільну торгівлю» та створили «Сирійсько-турецьку раду стратегічного співробітництва». Візит Б.Асада, президента Сирії, до Туреччини, сирійський лідер позитивно відреагував на бажання Туреччини виступити в якості посередника на сирійсько-ізраїльських переговорах.

2008 р. – Туреччина ініціювала нову стратегію щодо Іраку, яка передбачала налагодження відносин з усіма групами в країні, включаючи Регіональний Уряд Курдистану.

2009 р. – Туреччина та Сирія провели спільні військові навчання, з метою покращення оперативної спроможності прикордонних підрозділів.

10 червня 2010 р. – Туреччина, Сирія, Ліван та Йорданія створили «Чотирьохсторонню раду співробітництва», з метою створення зони вільного руху товарів та людей.

9 серпня 2011 р. – Туреччина заявили про призупинення дії всіх угод із Сирією.

22 червня 2012 р. – сирійські військові збили турецький винищувач. Анкара почала підтримувати Сирійську національну раду, надавати зброю та матеріально-технічну підтримку Вільній сирійській армії.

2014 р. – президент Туреччини Р. Т. Ердоган відвідав Афганістан.

1 березня 2014 р. – міністр закордонних справ Туреччини, А. Давутоглу відвідав Київ, заявив, що Туреччина підтримує територіальну цілісність України; Туреччина не приєдналась до антиросійських санкцій.

Листопад 2015 р. – А. Давутоглу, прем'єр-міністр Туреччини та Р.Т. Ердоган, президент Туреччини взяли відповідальність за збиття російського СУ-24 на себе, але згодом винуватцями визнали турецьких пілотів, які були послідовниками Ф.Гюлена.

18 березня 2016 р. – Туреччина та ЄС підписали Угоду щодо зменшення потоку нелегальних мігрантів до Європейського Союзу, нелегалів мали повертати до країни походження або до Туреччини. ЄС зобов'язувався надавати фінансову підтримку Турецькій Республіці в реалізації Угоди.

24 серпня 2016 р. – Туреччина розпочала операцію «Щит Євфрату», метою якої було зупинити просування Ісламської Держави та убезпечити власні кордони.

Серпень 2016 р. – В.Путін та Р.Т. Ердоган зустрілись у Санкт-Петербурзі вперше після семимісячної перерви, лідери висловили бажання відновити двосторонні відносини на докризовому рівні.

Жовтень 2016 р. – Туреччина та росія підписали угоду щодо будівництва двох трубопроводів через турецьку територію, в рамках проекту «Турецький потік».

3 січня 2017 р. – Парламент Туреччини прийняв рішення щодо продовження військової місії в Афганістані в межах місії НАТО.

Травень 2017 р. – президент Туреччини, Р. Ердоган, здійснив візит до США. Двосторонні відносини залишались складними. Причини: Вашингтон

відмовився видати турецького клірика, якого Р. Ердоган звинувачував у спробі державного перевороту; США планували поставляти зброю курдським бойовикам.

Січень 2018 р. – Туреччина розпочала операцію «Оливкова гілка», наступ на контрольовані курдами території на півночі Сирії.

2019 р. – Туреччина продала байрактари Україні.

5 березня 2020 р. – Туреччина та Росія оприлюднили Угоду про припинення бойових дій в Ідлібі, регіоні Сирії; країни розпочали спільне патрулювання в даному регіоні.

Тема 15. Зовнішня політика і дипломатія арабських країн.

Зовнішньополітичний процес в країнах арабського Магрибу та Машріку: порівняльний аналіз. Дипломатична служба арабських країн. Діяльність Ліги арабських країн щодо питань регіональної безпеки та подолання конфліктів. Перська затока і проблеми її безпеки. Еволюція політики провідних держав світу щодо країн Перської затоки. Стан і перспективи розвитку відносин країн Магрибу та Машріку з Україною. Палестинська проблема, витоки, сучасний стан та можливості врегулювання. Війна в Сирії та її міжнародні наслідки. Зміни у зовнішній політиці арабських країн після «арабської весни». Сучасний стан і перспективи відносин арабських країн з Україною.

Практичне заняття

1. Палестинська проблема: витоки, сучасний стан та можливі сценарії врегулювання.
2. Війна в Сирії та її міжнародні наслідки.
3. Зовнішня політика арабських країн після «арабської весни».

Самостійна робота

1. Стан і перспективи розвитку відносин країн Магрибу з Україною.
2. Стан і перспективи розвитку відносин країн Машріку з Україною.

Методичні рекомендації

Здобувач вищої освіти повинен засвоїти лекційний матеріал, ключові поняття та хронологію основних подій. Для підготовки першого питання практичного заняття, слід вивчити всі наявні документи та аналітичні матеріали. Підготовку другого питання слід розпочати з визначення залучених акторів, означення їхніх позицій та підходів. В ході підготовки другого питання слід визначити основні напрями зовнішньої політики, проаналізувати основні документи та інші першоджерела.

Самостійна робота націлена на вивчення відносини між Україною та країнами регіону, слід звернути увагу на динаміку розвитку двосторонніх відносин та основні проблеми, які виникли.

Ключові поняття

Машрик – регіон, що включає Ірак, Сирію, Йорданію, Палестину, Ліван.

Магриб – регіон, що включає Марокко, Алжир, Туніс, Лівію.

Основні події

4 березня 1972 р. – підписана радянсько-лівійська угода про співробітництво у військовій сфері.

1982 р. – було створено мароккано-американський воєнний комітет для підтримки військової присутності Марокко в Західній Сахарі.

16-17 лютого 1989 р. – лідери Алжиру, Лівії, Мавританії, Марокко та Тунісу створили Союз Арабського Магрибу. Мета організації: зміцнення зв'язків між країнами-членами; збереження миру; поетапне створення зони вільної торгівлі; координація зовнішньої політики.

2 серпня 1990 р. – іракська армія вторглась в Кувейт, останній був окупований та проголошений провінцією Іраку.

16 січня 1991 р. - Дж. Буш, за згодою Конгресу і підтримкою РБ ООН, розпочав військову операцію «Буря в пустелі» (бомбардування території Іраку), з метою витіснення іракських військ з Кувейту. До США приєдналися і інші країни: Італія, Кувейт, ОАЕ і Саудівська Аравія.

24 лютого-28 лютого 1991 р.– проведення наземної операції («Меч пустелі»). В результаті, Ірак зазнав поразки, територія Кувейту звільнена.

Лютий 1992 р. – РБ ООН прийняла Резолюцію № 748 про введення економічних санкцій по відношенню до Лівійської Джамахірії.

1995 р. – Туніс підписав угоду про Асоціацію з Європейським Співтовариством.

1996 р. – США надали Йорданії статус «основного не натовського союзника».

1997 р. – США почали надавати Йорданії фінансову допомогу.

1998 р. – Марокко та Італія підписали Угоду про боротьбу з нелегальною міграцією.

Травень 2000 р. – на зустрічі міністрів закордонних справ Єгипту, Йорданії, Туніса і Марокко була підписана Агадирська декларація про створення зони вільної торгівлі.

2005 р. – ЄС та Алжир підписали Європейсько-середземноморську угоду про асоціацію, яка передбачала поглиблення економічної співпраці, підтримку стабільності та міжнародної безпеки по обидва береги Середземного моря.

20 квітня 2005 р. – Сирія вивела свої війська з території Лівану, завершилась тридцятирічна сирійська окупація.

2006 р. – ЄС та Ліван підписали Угоду про асоціацію.

2011 р. – В Сирії розпочалась громадянська війна, Іран підтримував уряд Сирії, надавав економічну, політичну та військову підтримку.

2013 р. – на території східної Сирії та західного Іраку розпочалось формування «Ісламської держави Іраку та Леванту» (ІДІЛ).

2014 р. – США, на чолі коаліції, здійснили військове втручання в Сирію, в рамках боротьби з ІДІЛ.

30 вересня 2015 р. – РФ розпочала інтервенцію в Сирію, російські контингенти атакували позиції ІДІЛ та осередки опозиційних сил режиму Б. Асада.

2016 р. – Туреччина провела військову операцію проти ІДІЛ та курдів на півночі Сирії.

2017 р. – Іран, Туреччина та росія розпочали переговорний процес, направлений на політичне урегулювання війни в Сирії.

Грудень 2018 р. – Д. Трамп, президент США, оголосив про часткове виведення американських військ із північно-східної Сирії, заявивши про перемогу над ІДІЛ.

**Тема 16. Проблеми безпеки та зовнішня політика країн Перської
Затоки**

Проблеми безпеки і структура міжнародних відносин на регіональному рівні. Рада співробітництва арабських країн Перської затоки. Кувейтська криза. Проблеми безпеки Перської затоки в діяльності Ліги арабських держав в міжарабських відносинах. Міжнародний аспект проблем безпеки Перської затоки. Еволюція політики провідних держав світу щодо країн Перської затоки. Відносини з Державою Ізраїль з 2016-2020-і рр.. Відносини країн зони Перської затоки з Україною. Політична оцінка збройної агресії росії проти України.

Самостійна робота

1. Ліги арабських держав в міжарабських відносинах: сучасний етап.
2. Відносини країн зони Перської затоки з Україною.
3. Політична оцінка збройної агресії росії проти України.

Методичні рекомендації

Здобувач вищої освіти має розпочати роботу над темою із засвоєння лекційного матеріалу та хронології основних подій. Підготовку першого питання самостійної роботи слід розпочати з вивчення основних документів ЛАД, визначити основні напрямки її діяльності та значення в міжарабських відносинах.

Основні події

1945 р. - Ліга арабських держав (ЛАД) заснована в Каїрі. До організації ввійшли Єгипет, Сирія, Ірак, Ліван, Трансйорданія, Саудівська Аравія. **1953 р.** – приєдналась Лівія, **1956 р.** - Судан, **1958 р.** - Туніс, Марокко, **1961 р.** – Кувейт. **Статут закріпив** основні принципи діяльності: розвиток відносин між арабськими країнами на основі поваги до незалежності й суверенітету; співпраця в галузі економіки, соціальній та культурній сферах; координація

зовнішньополітичних курсів арабських країн; заборона використання сили для розв'язання суперечок.

1995 р. – Б.Клінтон проголосив доктрину «подвійного стримування»; США, шляхом запровадження санкцій, намагались утримати Іран та Ірак від розробки зброї масового ураження й підтримки радикальних ісламістів.

1998 р. - США та Великобританія провели операцію «Лис пустелі», яка полягала у бомбардуванні ядерних та інших військових об'єктів, у відповідь на неодноразову відмову Багдаду допустити в країну інспекторів МАГАТЕ.

29 січня 2002 р. - Дж. Буш-молодший, президент США, вперше вжив термін «вісь зла»; ввійшли країни, що займаються виробництвом хімічної зброї, підтримують тероризму та помічені у зв'язках з терористичною організацією «Аль-Каїда» і намагаються «шантажувати міжнародне співтовариство».

Вересень 2002 р. – оприлюднена «доктрина Буша»; головним противником США названий міжнародний тероризм й іноземні держави та їх лідери, які його підтримують; проголошено принцип попередження або превентивності, відповідно, США будуть захищати себе, своїх громадян та їхні інтереси як всередині країни, так і за кордоном шляхом виявлення і знищення загрози до того, як вона досягне меж США; підкреслювалась рішучість і готовність діяти власними силами і при необхідності навіть випереджаючи терористів.

Жовтень 2002 р. - президент США отримав право розпочати військові дії проти С. Хусейна, за відсутності прогресу у вирішенні проблеми дипломатичним шляхом.

18 березня 2003 р. - США пред'явили Іраку ультиматум, головною вимогою якого була відмова С. Хусейна від влади і виїзд його з Іраку разом з родичами протягом 48 годин.

19 березня 2003 р. - США та Велика Британія розпочали вторгнення в Ірак.

2003-2007 рр. - громадянська війна в Іраці між сунітською меншістю та шіїтською більшістю, загострення відбулось після виведення британського військового контингенту з південно-іракського міста Басра.

2011 р. – США завершили військову операцію в Іраку.

Тема 17. Зовнішня політика і дипломатія Держави Ізраїль

Проголошення Держави Ізраїль. Основні засади зовнішньої політики. Арабо-ізраїльські війни та їх результати. Відносини з США. Політична позиція та дипломатичні кроки щодо підтримки миру і безпеки на Близькому Сході. Політика Держави Ізраїль щодо України. Політичні та наукові оцінки військової агресії росії.

Самостійна робота

1. Відносини між Державою Ізраїль та Україною: здобутки та перспективи.
2. Позиція Держави Ізраїль щодо військової агресії росії.

Методичні рекомендації

Здобувач вищої освіти повинен розпочати роботу над темою із засвоєння лекційного матеріалу та хронології основних подій. Для підготовки першої теми слід звернутись до вивчення офіційних джерел та аналітичних матеріалів й визначити основні напрямки співпраці між країнами, проблеми та перспективи. Друге питання слід розпочати з аналізу виступів високопосадовців Ізраїлю, а також вивчити аналітичні матеріали та публікації в ЗМІ.

Основні події

13 серпня 1945 р. - Г. Трумен запропонував Великобританії дозволити євреям емігрувати до Палестини.

29 листопада 1947 р. - ГА ООН прийняла резолюцію №181 про розділ Палестини на три частини: єврейську (56 %), арабську (42 %), особливу зону, яка передавалась під опіку ООН (2%), до якої ввійшли священні міста Єрусалим та Віфлеєм.

Новий Ізраїль (1948 – 65 рр.)

14 травня 1948 р. - на Єврейській національній раді було проголошено державу Ізраїль (голова - Бен Гуріон). Арабська ліга розпочала наступ, ООН виступила з посередництвом, Ізраїль мав перевагу у повітрі, тож дав відсіч.

1949 р. – укладено угоду про перемир'я (з лютого до червня). Передбачалось розподілити Єрусалим на дві частини, передати західний берег Йордану Йорданії, а сектор Газа – Єгипту, провести по лінії фронтів державні кордони.

Жовтень 1956 р. – Ізраїль, Великобританія, Франція розпочали операцію проти Єгипту, як результат єгипетські війська було роззброєно, а порт Елат відкрито.

Листопад 1966 р. - травень 1967 р. – Єгипет уклав угоди про спільну оборону з Сирією та Йорданією.

3 другої половини 1966 р. - на кордоні Сирії та Ізраїлю почастішали сутички. Серед арабських країн ширилась кампанія «скинемо Ізраїль в море». Об'єднана Арабська Республіка (ОАР) домоглася виведення миротворчого контингенту з зони ізраїльсько-єгипетського кордону.

Травень 1967 р. - Єгипет заблокував Тиранську протоку (через яку Ізраїль мав вихід до Червоного моря), почалася ескалація конфлікту.

«Шестиденна війна».

5 червня 1967 р. - Ізраїль розпочав превентивну війну проти коаліції арабських країн: Єгипту, Сирії та Йорданії. Стратегічним союзником Ізраїлю були США, а Сирія та Єгипет мали міцні військово-політичні зв'язки з СРСР. Протягом п'яти днів Ізраїль захопив у Єгипту весь Синайський півострів і сектор Газа, у Йорданії - Східний Єрусалим і територію Західного берега, у Сирії - Голанські висоти, з яких ізраїльська авіація могла обстрілювати Дамаск в будь-який час. Єгипетська і йорданська армії були повністю розгромлені.

7 червня 1967 р. - М. Г. А. Насер заявив про розрив дипломатичних відносин з США і Британією, звинувативши їх в агресії проти Єгипту, але за добу він усвідомив свою помилку й 9 червня подав у відставку. М. Г. А. Насер, під

тиском масових демонстрацій в Каїрі на його підтримку, 10 червня погодився залишитися на посту президента.

10 червня 1967 р. – РБ ООН домоглась припинення вогню. Ізраїль припинив бойові дії.

11 червня 1967 р. – Єгипет припинив бойові дії.

Серпень 1967 р. - відбулася сесія ради ЛАД для обговорення ситуації, що склалася. Г. А. Насер, президент Єгипту, і Хусейн бін Талал, король Йорданії, заявили про необхідність миру з Ізраїлем. Протилежну позицію зайняв Фейсал, король Саудівської Аравії, який наполягав на продовженні війни.

22 листопада 1967 р. – РБ ООН прийняла резолюцію № 242, яка передбачала вивід ізраїльських військ з окупованих територій, Ізраїль не виконав Резолюцію.

Арабо-ізраїльська війна 1973 р.

Листопад 1973 р. - Єгипет і Сирія напали на Ізраїль, якому вдалось відбити атаку та здобути військову перемогу, що знову поставило під загрозу захоплення найважливіші міста Єгипту і Сирії.

США і СРСР натиснули на своїх союзників в регіоні для припинення вогню. Арабські країни-експортери нафти добились від ОПЕК рішення щодо стрімкого підвищення цін на нафту й введення ембарго на поставки сирої нафти в країни, які підтримали Ізраїль.

До кінця 1973 р. - воюючі сторони були розведені миротворчим контингентом.

1974 р. – Єгипет та Ізраїль підписали першу угоду про розмежування військ; між США та Єгиптом були відновлені дипломатичні відносини.

1977 р. – А. Садат, президент Єгипту, відвідав Ізраїль; в ході переговорів з М. Бегіним, ізраїльським пример-міністром, були обговорені основні умови договору про мирне урегулювання конфлікту.

1978 р. – М. Бегін і А. Садат зустрілись в Кемп-Девіді, було підписано два договори – «Рамки мирної угоди між Єгиптом та Ізраїлем», «Рамки мирного врегулювання на Близькому Сході».

Листопад 1981 р. – Ізраїль та США підписали меморандум щодо розширення військово-технічного та розвідувального співробітництва двох країн.

1981 р. – Ізраїль, без консультації з Вашингтоном, анексував Голандські висоти.

Червень 1982 р. – Ізраїль вторгся в Ліван, щоб ліквідувати там палестинські бази.

Вересень 1993 р. – І. Рабін, прем'єр-міністр Ізраїля, і Я. Арафат, палестинський лідер, зустрілись в Вашингтоні, та, в присутності Б.Клінтона, президента США, підписали угоду, яка проголошувала створення самостійної палестинської держави.

19 травня 2011 р. – Б. Обама, президент США, закликав міжнародну спільноту визнати територію Ізраїлю за кордонами встановленими в 1967 р.

9 вересня 2012 р. - з території сектора Газа було випущено три ракети по південних містах Ізраїлю

14 листопада 2012 р. - Ізраїль розпочав військову операцію «Хмарний стовп» в секторі Газа.

21 листопада 2012 р. - було укладено перемир'я, яке на наступний же день порушив рух ХАМАС.

26 серпня 2014 р. - за посередництва США, в Каїрі було підписано угоду про припинення вогню між ізраїльтянами та палестинцями на необмежений термін.

2018 р. – Д.Трамп визнав Єрусалим столицею Ізраїлю й переніс туди американське посольство.

2019 р. – М.Помпео, державний секретар США, заявив, що США не вважають ізраїльські поселення на Західному березі р. Йордан такими, що суперечать міжнародному праву.

Травень 2021 р. – Дж. Байден, президент США, під час конфлікту між Ізраїлем та ХАМАСом, визнав «право Ізраїлю на самооборону».

2 березня 2022 р. – Ізраїль підтримав Резолюцію ГА ООН про засудження російського вторгнення в Україну.

Змістовний модуль III. Зовнішня політика і дипломатія Африки.

Тема 18. Фактори формування зовнішньої політики країн Африки.

Основні фактори, що впливають на визначення зовнішньої політики: економічні, політико-ідеологічні, історичні, географічні і фактори населення. Основні риси дипломатії країн Африки. Форми та методи здійснення зовнішньої політики країн Африки. Зовнішньополітичний процес у регіонах Африки. Африканські зовнішньополітичні та міжнародні організації. Особливості внутрішніх чинників, які впливають на зовнішньополітичний процес у Африці. Зв'язок колишніх колоній із колишніми метрополіями. Політика міжнародних організацій в Африці. Африка у сучасних міжнародних відносинах. Діяльність Організації Африканської Єдності – Африканського Союзу. Відносини з Європейським Союзом.

Загальна характеристика основних факторів формування зовнішньої політики країн Африки.

Формування зовнішньої політики країн Африки відбувалось в складних умовах колоніального та постколоніального періодів. Переважна більшість держав континенту отримали незалежність порівняно недавно. Слід зазначити, що між новими державами та колишніми метрополіями залишилися «особливі» зв'язки. Більшість держав знаходяться в економічній залежності від країн Західної Європи та США. Країни отримують кредити, гуманітарну допомогу, але проблеми бідності та голоду так і не вдається вирішити на континенті. В Африці представлені різні режими: демократії (формальні атрибути демократії зберігаються), авторитарні, тоталітарні, військові диктатури, а також різні комбінації зазначених режимів. В релігійному плані представлені християни, мусульмани та традиційні релігії. В Африці відбувається велика кількість конфліктів, як внутрішньодержавних, так і міждержавних.

25 травня 1963 р. – була створена Організація африканської єдності. Мета Організації: координація та розширення співробітництва для досягнення

вищого життєвого рівня народів Африки; захист суверенітету, територіальної цілісності та незалежності; сприяння міжнародному співробітництву відповідно Статуту ООН.

2002 р. – створено Африканський Союз, міжнародну міждержавну організацію, до якої входить 55 африканських країн.

2003 р. – ухвалено «Європейську стратегію безпеки».

2004 р. – було створено «Фонд миру для Африки» при Єврокомісії, який був головним джерелом фінансування миротворчих операцій в Африці.

2007 р. – в Лісабоні підписана «Спільна стратегія Африка - ЄС». Основні цілі Стратегії: «Мир і безпека», ЄС надає фінансову підтримку різних операцій з підтримання миру в Африці; «Демократичне врядування та права людини», проводяться регулярні зустрічі та обговорюються проблеми становища жінок та дітей в умовах конфлікту, прав жінок, застосування смертної кари, прав людини; «Торгівля та регіональна інтеграція», ЄС надає допомогу у розбудові інфраструктури Африки.

Тема 19. Зовнішньополітичний процес та дипломатія у Південно-Африканській Республіці.

Принципи зовнішньої політики ПАР. Діяльність Н. Манделі по розвитку демократичних тенденцій у зовнішній політиці країни. Особливості дипломатичної служби ПАР. Сучасний стан та перспективи розвитку відносин з Україною.

Самостійна робота

1. Основні напрями зовнішньої політики ПАР.
2. Регіональна політика ПАР.
3. Сучасний стан та перспективи розвитку відносин з Україною.

Методичні рекомендації

Здобувач вищої освіти повинен розпочинати роботу над темою із вивчення лекційного матеріалу та засвоєння хронології основних подій. Підготовка самостійної роботи має полягати у вивченні офіційних джерел, документів, виступів високопосадовців та аналізу наукових доробок та публікацій у ЗМІ.

Ключові поняття

Апартеїд – це система расової дискримінації, яка була встановлена на законодавчому рівні в ПАР. Колір шкіри мав визначальне значення при розділенні населення країни на групи. Різні расові групи мали розвиватись окремо в економічному, політичному та культурному сенсі, перебуваючи в рамках однієї держави.

Основні події

1994 р. – ліквідація режиму апартеїду, проведення виборів та перемога в них Н.Манделі. Н. Мандела сформулював концепцію зовнішньої політики ПАР: забезпечення національних інтересів та безпеки ПАР; підготовки зовнішньополітичних кадрів для забезпечення державних пріоритетів в області

зовнішньої політики; встановлення відносин з іншими державами та створення позитивного іміджу ПАР в світі; розширення і диверсифікація торговельно-економічних відносин і залучення іноземних інвестицій; підтримка міжнародної спільноти у дотриманні прав людини і демократії; сприяння міжнародній безпеці і стабільності (включаючи запобігання міжнародної злочинності); підвищення пріоритету захисту інтересів і розвитку держав Африканського континенту; зміцнення відносин між країнами, що розвиваються, посилення авторитету в міжнародних організаціях і зміна відносин між країнами, що розвиваються і розвиненими країнами.

17 лютого 2023 р. – розпочались спільні військово-морські навчання збройних сил ПАР, КНР та рф.

Розподіл балів

Поточне тестування та самостійна робота																	Індивідуальне самостійне завдання	Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1										Змістовий модуль 2							Змістовий модуль 3		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17	T18	T19	
2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	40
																	25		100

Методичні вказівки та технічні вимоги щодо написання аналітичної записки

Самостійна робота включає написання аналітичної записки за змістом навчальної дисципліни. Тема аналітичної записки обирається студентом самостійно із переліку, наданого викладачем на початку семестру; робота надсилається викладачу за місяць до закінчення семестру.

Технічне оформлення записки має відповідати всім вимогам, що висуваються до письмових робіт здобувачів вищої освіти. Текст роботи має бути виконаний 14 шрифтом Times New Roman через 1,5 інтервал. Поля зверху та знизу мають складати 2 сантиметри, з ліва - 3.5 сантиметри, з права – 1.5 сантиметри. Обсяг аналітичної записки не повинен перевищувати 5 сторінок з титулом, нумерацію сторінок слід почати з другої сторінки й проставити на ній цифру 2. Структура тексту: короткий вступ, що включає постановку теми довідки, основна частина, висновок, що містить короткі висновки, список використаних джерел.

- посилання повинні бути оформлені відповідно до вимог щодо оформлення посилань у студентських наукових роботах.

В аналітичній записці мають бути відображені такі питання:

- загальна характеристика концептуального оформлення внутрішньої та зовнішньої політики держави; політичної системи країни; особливості та етапи її еволюції;
 - характеристика правлячого режиму, оцінка вищими органами державної влади та ЗМІ політичної та економічної ситуації в країнах, які досліджуються, у період 2014-2023 рр., прогноз подальшої можливої еволюції зовнішньої політики, політичної системи та політичної ситуації в країні, що вивчається.
- Для виконання роботи здобувач вищої освіти має **ВИКОРИСТОВУВАТИ ТІЛЬКИ ЗАРУБІЖНІ ДЖЕРЕЛА** (мови: англійська, арабська, китайська, новогрецька, турецька, японська). В кінці роботи студент має дати перелік джерел та літератури, що була опрацьована. Список літератури потрібно оформлювати за ДСТУ 2015.

Критерії оцінювання

25 балів заслуговує здобувач, який дав вичерпні відповіді на всі запропоновані питання, показавши системні знання, вміння визначати певні тенденції розвитку зовнішньої політики країни та навички аналізу зарубіжних джерел.

Теми аналітичних записок

1. Вплив війни в секторі Газа на відносини Турецької Республіки з Державою Ізраїль.
2. Питання української діаспори в Державі Ізраїль у контексті двосторонніх відносин. Поточна політика Держави Ізраїль щодо української громади.
3. Питання збройної агресії росії щодо України у контексті японо-українських відносин.
4. Питання японської мови і культури в Україні у контексті двосторонніх відносин.
5. Оцінки представників впливових політичних, дипломатичних і ділових кіл Японії російсько-української війни 2014-2024 рр.
6. Китайські оцінки зовнішньої політики України та внутрішнього становища у державі у 2014-2022 рр.
7. Китайські оцінки російської збройної агресії щодо України та зовнішньої політики України та внутрішнього становища у державі у 2022-2024 рр.
8. Китайські оцінки внутрішнього становища в Україні у 2022-2024 рр
9. Китайський «мирний план» (24 лютого 2023 р.) під назвою: «Позиція Китаю щодо політичного врегулювання української кризи». Кому він вигідний?
10. Українські та зарубіжні оцінки промови міністра закордонних справ КНР Ван Ї «Китай у світі» на Мюнхенській конференції з безпеки 19 лютого 2024 р.: порівняльний аналіз.
11. Оцінки представників впливових політичних, дипломатичних і ділових кіл Республіки Індія російсько-української війни 2014-2024 рр
12. Зарубіжні оцінки результатів діяльності спеціального представника Уряду КНР Лі Хуея
13. Зарубіжні оцінки результатів саміту G20. Нью-Делі. 9-10 вересня 2023 р.: в пошуках нового центру світової сили – Глобального Півдня.
14. Японські та американські джерела про актуальні для України питання на 49 саміті G7 (19-21 травня 2023 р. Хіросіма. Японія).

15. Перспективи співробітництва Японії та України щодо подолання наслідків російської агресії. Аналіз японських джерел.
16. Перспективи ядерної програми Ісламської Республіки Іран в контексті збройного конфлікту між Ізраїлем і Хамасом що спалахнув 7 жовтня 2023 р. Порівняльний аналіз ізраїльських, іранських, арабських та американських джерел.
17. Турецькі оцінки впливу російсько-української війни на світову та регіональну економіку, міжнародні відносини та безпеку.
18. Проблемні питання у відносинах між КНР і Україною. Аналіз офіційних джерел.
19. Проблема стану вихідців з України та української діаспори в сучасному Афганістані.
20. Характеристика та оцінка в країнах Близького Сходу політичної влади в Україні та керівного складу Міністерства закордонних справ. Висвітлення дипломатичних візитів.
21. Аналіз турецьких теле-, радіо виступів та публікацій у періодиці відносно найбільш резонансних кроків України на міжнародній арені.
22. Виявлення ключових точок дотику, щодо яких виникає найбільше проблемних питань в політиці Турецької Республіки щодо України.
23. Виявлення ключових точок дотику, щодо яких виникає найбільше проблемних питань в політиці Ісламської Республіки Іран щодо України.
24. Виявлення ключових точок дотику, щодо яких виникає найбільше проблемних питань в політиці Держави Ізраїль щодо України.
25. Виявлення ключових точок дотику, щодо яких виникає найбільше проблемних питань в політиці країн Перської (Арабської) затоки щодо України.
26. Південно-Африканський сценарій глобального розвитку.
27. Турецькі оцінки перспектив розвитку ситуації навколо курдської проблеми. Дайте оцінку впливу цієї проблеми на відносини з ЄС.

28. Проблемні питання у відносинах між країнами Африки та Україною. Аналіз офіційних джерел
29. Особливості взаємодії Ісламської Республіки Іран з екстремістськими силами в регіоні.
30. Потенційні ризики зростання воєнних загроз на Близькому Сході навколо збройного конфлікту між Ізраїлем і Хамасом що спалахнув 7 жовтня 2023 р.
31. Питання іранської діаспори в Україні та української діаспори в Ірані у контексті сучасних двосторонніх відносин.
32. Підходи ООН, ЄС та США. Держави Ізраїль, Туреччини та інших держав до врегулювання проблеми навколо збройного конфлікту між Ізраїлем і Хамасом що спалахнув 7 жовтня 2023 р Аналіз переговорного процесу
33. Проблеми розвитку відносин між КНР та Україною. Пропозиції щодо вирішення
34. Перспективи входження Тайваню до КНР. Погляд з Тайбею та Пекіну.
35. Аналіз поточного етапу та прогноз перспектив відносин країн Африки з Україною в контексті зовнішніх, військово-політичних і економічних пріоритетів країн.
36. Динаміка соціально-економічної ситуації в Турецькій Республіці. Прогнози розвитку торговельно-економічних відносин країни в умовах російсько-української війни.
37. Сучасна внутріполітична ситуація в Японії щодо реакції на ядерні та ракетні випробування у КНДР.
38. Роль та місце кримськотатарської громади Турецької Республіки у політиці цієї держави стосовно кримськотатарської проблеми.
39. Існуючі проблеми, які перешкоджають налагодженню та розвитку відносин між Турецькою Республікою та Україною, пропозиції щодо шляхів їх вирішення

40. Сучасна політична та економічна стратегія, конкретні плани керівництва Японії стосовно України.
41. Роль Єгипту у процесі врегулювання збройного конфлікту між Ізраїлем і Хамасом що спалахнув 7 жовтня 2023 р.
42. Пропозиції стосовно оптимізації відносин арабських країн з Україною у політичній, торговельно-економічній та гуманітарній сферах.
43. Південно-Африканська Республіка в сучасній системі Міжнародних відносин і Україна
44. Політична та економічна стратегія, конкретні плани КНР стосовно України, їхня залежність від розвитку глобальних та регіональних процесів.

Питання для підсумкового контролю

1. Дати характеристику сучасного геополітичного становища КНР.
2. Дати характеристику сучасного економічного та військового потенціалу КНР.
3. Визначити концептуальні засади зовнішньої політики КНР. Конституція КНР і національне законодавство. Статус Гонконгу і Макао.
4. Проаналізувати питання участі КНР у міжнародних організаціях.
5. Охарактеризувати китайсько-американські відносини у 2000-2020-і рр.
6. Проаналізувати розвиток двосторонніх відносин між КНР та росією (РФ). Дати коментар політичній та дипломатичній поведінці КНР щодо оцінки збройної агресії росії по відношенню до України
7. Дати характеристику сучасного економічного та військового потенціалу Японії.
8. Охарактеризувати зовнішньополітичну стратегію Японії у ХХІ ст.
9. Проаналізувати розвиток двосторонніх відносин між Японією та США.
10. Проаналізувати розвиток двосторонніх відносин між Японією та КНР.
11. Висвітлити історичну ретроспективу та сучасний стан проблеми «північних територій» у відносинах між Японією та росією. Державна позиція Японії щодо збройної агресії росії по відношенню до України.
12. Дати характеристику економічного та військового потенціалу Республіки Корея (РК) та КНДР. Зробіть порівняльний аналіз останніх 15 років.
13. Проаналізувати розвиток взаємовідносин між РК та КНДР: реалізація «політики залучення». Характер діалогу 2000-х рр.
14. Проаналізувати зовнішню політику в контексті ядерної та ракетної програми КНДР.
15. Проаналізувати питання переговорів з ядерної проблеми КНДР.
16. Проаналізувати розвиток двосторонніх відносин між США та РК; США та КНДР. КНДР і росія. Державна позиція щодо військової агресії росії.
17. Визначити сучасну зовнішньополітичну стратегію Індії.

18. Дати характеристику сучасного економічного та військового потенціалу Індії.
19. Проаналізувати двосторонні відносини між Індією та США. Перспективи взаємодії між Австралією, Індією, США та Японією в питаннях міжнародної безпеки.
20. Проаналізувати розвиток двосторонніх відносин між Індією та країнами регіону.
21. Розкрити сутність та перебіг вирішення «кашмірського питання» у відносинах між Індією та Пакистаном.
22. Охарактеризувати територіальні суперечки між Індією та КНР.
23. Дати характеристику сучасного економічного та військового потенціалу Ісламської Республіки Іран (ІРІ).
24. Визначити сучасну стратегію зовнішньої політики ІРІ в контексті «Заповіту» Р. Хомейні.
25. Охарактеризувати ірансько-американські відносини на сучасному етапі.
26. Охарактеризувати взаємовідносини між ІРІ та арабськими державами Перської затоки.
27. Охарактеризувати відносини між ІРІ та Україною. ІРІ і збройна агресія росії щодо України.
28. Геополітичний аспект феномену руху «Талібан». Як, на вашу думку, буде розвиватись зовнішня політика після завершення військової присутності США.
29. Політика руху Талібан щодо країн Центральної Азії.
30. Розвиток взаємин між Іраном та Афганістаном на сучасному етапі.
31. Охарактеризувати ірансько-американські відносини на сучасному етапі.
32. Охарактеризувати взаємовідносини між ІРІ та арабськими державами Перської затоки.
33. Охарактеризувати відносини між ІРІ та США і ЄС.
34. Геополітичний аспект розвитку руху Ісламська держава.
35. Сучасна військово-політична ситуація в країнах Центральної Азії.

- 36.Розвиток взаємовідносин між Іраном та країнами Центральної Азії на сучасному етапі.
- 37.Причини та наслідки операції «Буря в пустелі».
- 38.Зовнішня політика Іраку після повалення режиму Саддама Хусейна.
- 39.Зовнішня політика країн арабського Магрибу у XXI ст.
- 40.Зовнішня політика арабських країн Машрику у XXI ст.
- 41.Питання регіональної безпеки в діяльності Ліги Арабських Держав.
- 42.Позиція ЛАД щодо війни у Сирії. Міжнародний аспект війни в Сирії.
- 43.Вплив «арабської весни» на зовнішньополітичний процес в арабських країнах.
- 44.Формування незалежної зовнішньої політики Турецької Республіки. Концепція рівновіддалення.
- 45.Особливості зовнішньополітичного процесу в Турецькій Республіці. Визначити сучасну стратегію зовнішньої політики.
- 47.Євроінтеграційна політика Турецької Республіці. Проблеми та перспективи.
- 48.Охарактеризувати турецько-американські відносини на сучасному етапі.
- 49.Охарактеризувати сучасний етап політики Турецької Республіці щодо України.
50. Зовнішня політика Держави Ізраїлю в XXI ст.
- 51.Регіональні аспекти зовнішньої політики Держави Ізраїль.
- 52.Зовнішньополітичний процес в країнах Перської Затоки.
- 53.Зовнішня політика Саудівської Аравії щодо Держави Ізраїль.
- 54.Зовнішня політика Єгипту та її еволюція у XXI ст.
- 55 Сучасна стратегія політики Єгипту щодо США та ЄС.
- 56 Сучасні зовнішньополітичні орієнтири країн Африки.
- 57.Зовнішня політика Південно-Африканської Республіки на сучасному етапі. Надзвичайний та Повноважний Посол України у ПАР.

Література

1. Аудит зовнішньої політики: Україна-Китай. *Дискусійна записка*. Київ, 2016. 60 с.
2. Бондаренко В.Д. Сучасна Ісламська Республіка Іран як осередок ескалації регіональної небезпеки на Близькому Сході. *Науковий журнал «Політикус»*. 2022. Вип. 5. С.105-110
3. Борділовська О.А. Беназир Бгутто: життя в політиці. *Східний світ*. 2020. № 3. С. 5-24.
4. Борділовська О.А. Роздуми про Індію та Пакистан: до 70-річчя незалежності двох держав. *Східний світ*. 2017. № 3. С. 5-20.
5. Бузаров А.І. Основні вектори зовнішньої політики Китаю у 2018 році. URL: <http://www.sinologist.com.ua/buzarov-osnovni-vektory-zovnishnoyi-polityky-kytayu-v-2018-t/> (дата звернення 25.06.2022)
6. Велика О.В., Майстренко Ю.І. Особливості україно-японських відносин у 2017-2021 рр. *Науковий журнал «Політикус»*. 2022. Вип.5. С.111-115.
7. Вовчук Л., Бойко А. Погіршення відносин між США та КНР під час світової пандемії COVID-19. *Старожитності Лукомор'я*. 2021. № 3 (6). С.135-142.
8. Вовчук Л., Кравець О. Розвиток політичних і дипломатичних відносин між КНР та країнами Латинської Америки (1990-ті – 2020 рр.). *Старожитності Лукомор'я*. 2021. № 1 (4). С.109-117.
9. Гайдуков Ф., Борділовська О. Нове бачення нації в концепції «Індія – 2020». URL: http://www.vmv.kymu.edu.ua/v/03/gaydukov_bordilovska.htm (дата звернення 25.06.2022)
10. Геополітичні та безпекові плани Туреччини та місце в них для України. URL: https://defence-ua.com/army_and_war/geopolitichni_ta_bezpekov_i_plani_turechchini_ta_mistse_v_nih_dlja_ukrajini-5563.html (дата звернення 25.06.2022)
11. Дорошко М., Бут С.. Конфлікт інтересів Індії та Китаю у регіоні Південної Азії. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2020. № 142. С. 4-14.

- 12.Дубінський, В. Основні напрями зовнішньої політики Ірану в контексті сучасних геополітичних викликів: підходи та перспективи. *Старожитності Лукомор'я*. 2023. № 4. С. 76-85.
- 13.Завада Я. Нерозповсюдження ядерної зброї як глобальна проблема сучасності. *Гілея : науковий вісник. Збірник наукових праць*. Київ : Видавництво «Гілея», 2020. Вип. 156 (5). С. 308–312
- 14.Завада Я. Публічна дипломатія як засіб «м'якої сили» США на Близькому Сході». *Політичне життя*, 2021. №3. С. 115–121.
- 15.Завада Я. Розвиток двосторонніх відносин Сирії та Ірану у XX - XXI столітті. Історико-політичні проблеми сучасного світу. 2021. № 44. С. 17–22.
- 16.Завада Я.І. Взаємовідносини Ірану та Саудівської Аравії в контексті регіональної безпеки. *Вісник Національного технічного університету України : політологія, соціологія, право. «Київський політехнічний інститут»*. Політологія. Соціологія. Право : збірник наукових праць. Київ, 2018. №4 (40). С. 37–42
- 17.Завада Я.І. Формування ядерної програми з 1950-х років до президенства М. Ахмадінежада. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2018. №17. С. 155–161.
- 18.Завада Я.І. Цебенко О.О. Ірано-Іракські відносини в контексті регіональної безпеки. *Вісник НТУУ «КПІ» Політологія. Соціологія. Право*. Вип. 2022. 1 (53). С. 60-64.
- 19.Завада Я.І. Ядерна програма Ірану в контексті ірано-ізраїльських відносин. *Гілея : науковий вісник. Збірник наукових праць*. Київ : Видавництво «Гілея », 2017. Вип. 126 (11). С. 487–491
- 20.Захарченко А.М. China's Policy on the Syrian Crisis: Features and Priorities. *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. Соціологія і політичні науки*. 2019. Вип. 32. С. 63-76.

- 21.Захарченко А.М. Відносини між США та ЄС в контексті проблем безпеки Близького Сходу в період президентства Д.Трампа. *Політичне життя*. 2020. №1. С.96-101.
- 22.Захарченко А.М. Посилення глобальної ролі КНР на прикладі сирійського конфлікту. *Китай-Україна: перспективи академічного та ділового співробітництва: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 27-28 травня 2019 р.)*. Одеса, Фенікс, 2019. С. 37-41.
- 23.Захарченко А.М. Політика адміністрації Джо Байдена на Близькому Сході. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2022. Випуск 43, с. 255-263.
- 24.Захарченко А.М. Реконфігурація регіональних альянсів на Близькому та Середньому Сході після «Арабської весни». *Науковий журнал «Політикус»*. 2022. Вип. 1. С.140-146.
- 25.Ігнат'єв П.М. «Економічне диво» Тайваню: причини та наслідки. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2021. № 149. С. 4-14.
- 26.Ігнат'єв П.М. Японія – портрет однієї країни. Зовнішні справи. 2016. № 4. С. 44-48.
- 27.Кан Ден Сик. Регіональна роль КНДР в СВА. *Гілея: науковий вісник*. 2016. № 114. С. 426-430.
- 28.Кан Ден Сік. Роль Китаю у врегулюванні Корейської проблеми. *Гілея: науковий вісник*. 2020. № 154 (3). С. 154-160.
- 29.Кіктенко В.О. Від революції до модернізації: стратегія та ідеологія КНР періоду реформ. *Східний світ*. 2016. № 1 (90). С. 83-96.
- 30.Кіктенко В.О. Теорія «Мирного піднесення / розвитку Китаю» в політичному та науковому дискурсі. *Східний світ*. 2015. №1. С.125-137.
- 31.Кіктенко В.О. Теорія Ден Сяопіна: практична філософія та оновлена ідеологія Комуністичної партії Китаю. *Східний світ*. 2020. № 3 (108). С. 25-36.

32. Ковальська О.Л. Радянська агресія в Афганістані (1979 р. – 1989 рр.) і американо-пакистанські відносини. *Проблеми всесвітньої історії*. 2022. №2 (18). С.128-143.
33. Константинов В. Китай корегує зовнішню стратегію: що змінить проект «Один пояс, один шлях». URL: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2017/05/19/7065874/> (дата звернення 25.06.2022)
34. Коппель, О., Пархомчук О. Трансформація релігійного фактору в сучасних міжнародних відносинах. *Міжнародні відносини. Серія: Політичні науки*. 2017. № 15. С. 2-30.
35. Коротков Д.С. Публічна дипломатія – як інструментарій зовнішньої політики Китаю. *Китай в сучасному світі: міжнародно-політичний аспект. Китайська цивілізація: традиції та сучасність* : матеріали XIV міжнародної наукової конференції, 5 листопада 2020 р. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 199-203.
36. Корсунський С. Зовнішня політика в епоху трансформацій. Х. : Віват, 2020. 256 с.
37. Корсунський С. Як будувати відносини з країнами Азії. Економіка, дипломатія, культурні особливості. Х. : Віват, 2021. 288 с.
38. Кравчук О.А. Тайванський чинник у взаєминах США і КНР. *Міжнародні відносини. Серія: Політичні науки*. 2016. № 12. С. 45-52.
39. Крижко Є.В. США як фактор зовнішньої політики Пакистану. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2012. Вип. 107 (Частина II). С. 110-117.
40. Лебідь О. Зовнішня політика КНР: курс на справжнє світове лідерство. *Борисфен Інтел. Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень*. URL: <http://www.bintel.com.ua/uk/article/vneshnjaja-politika-knr/> (дата звернення 25.06.2022).
41. Левітська-Доба Є. Концептуальні засади зовнішньополітичного курсу Китайської Народної Республіки у XXI ст. *Політичне життя*. 2020. № 4. С. 93-100.

42. Лікарчук Д.С. Зовнішня політика Китаю: конфлікти, перспективи, нові сценарії. *Регіональні студії*. 2021. №25. С.26-32.
43. Милосердна І.М., Краснополська Т.М. Інтереси США в Азіатсько-тихоокеанському регіоні: кінець XX – початок XXI століття. *Актуальні проблеми політики*. 2021. Вип. 68. С. 106-113.
44. Осадчук І.Ю. Політичний режим Північної Кореї (1991-2016): тоталітаризм чи пост тоталітаризм? *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: історія, політологія*. 2016. Вип.17. С. 216-225.
45. Парахонський Б.О. Близький Схід як простір глобальної невизначеності: виклики для України. *Східний світ*. 2020. № 3. С.87-108.
46. Пик С. Зовнішня політика адміністрації президента Д.Трампа на Близькому Сході (Специфіка прийняття рішень). *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2022. Вип. 42. С.304-311.
47. Підберезних , І. Є. Регіональна політика США у рамках забезпечення національної безпеки та її глобальні пріоритети в Південно-Східній Азії. *Юридична наука*. 2020. №7 (109). С. 371–377.
48. Підберезних І. Є. Політика балансування забезпечення національної безпеки США, Китаю та країн Південно-Східної Азії. *Юридична наука*. 2020. № 10 (112). С. 5–12.
49. Підберезних І. Є. Проблеми та перспективи розвитку адміністративно-правове забезпечення національної безпеки США, України та АСЕАН. *Юридична наука*. 2020. №11 (113). С. 5–10.
50. Підберезних І. Є. Реалізація зовнішньополітичної стратегії забезпечення національної безпеки Сполучених Штатів Америки щодо країн Південно-Східної Азії. *Юридична наука*. 2020. №12 (114). С. 5–12.
51. Підберезних І.Є. Історичні особливості становлення міждержавних відносин США та Індонезії на початку 2000-х років. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Історія*. 2019. Вип. 30. С.61-68.

52. Підберезних І.Є. Забезпечення національної безпеки між США та Індонезією на початку XXI ст. *Юридична наука*. 2020. №9 (111). С. 5-11.
53. Позиція Японії щодо засудження російської агресії буде незмінною. Посол Японії під час зустрічі з Прем'єр-міністром. *Урядовий портал*. URL: <http://www.kmu.gov.ua/news/poziciya-yaaroni> (дата звернення 25.05.2022).
54. Посол Японії в Україні Тоїчі Саката: Анексія Криму – це проблема не лише України, а й проблема всього світу. *Посольство України в Японії*. URL: <http://www.japan.mfa.gov.ua/news/2348-posol-japoniji-v-ukrajini-toichi-sakata-aneksija-krimu-ce-problema-ne-lishe-ukrajini-a-j-problema-vsyogo-svitu> (дата звернення 25.06.2022)
55. Самойлова Л.І. Південно-Африканська Республіка: головні напрями внутрішнього та зовнішнього розвитку країни в умовах всебічної глобалізації. URL: http://www.nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdau_2014_21%281%29_18 (дата звернення 2.05.2022)
56. Седляр Ю. Безпекова політика Туреччини у Чорноморському регіоні у пост біполярну добу. *Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського*. Історичні науки. 2018. №2 (46). С. 69-74.
57. Сергієнко Т. Особливості сучасної політики Китайської народної республіки на міжнародній арені. *Наукові праці Міжнародної академії управління персоналом*. Політичні науки та публічне управління. Вип. 3 (63). 2022. С. 106-112.
58. Сінкевич Є.Г. Близькосхідний напрям зовнішньої політики Ізраїлю на початку XXI ст. *«Філософія та політологія в контексті сучасної культури»*. 2020. Т. 12. Вип. 1(25). С. 233-239.
59. Стадніченко Р. Концептуальні засади змін у внутрішньополітичному курсі КНР у період правління Ден Сяопіна. *Наукові записки*. Вип. 12. С. 194-202.
60. Стратегічне партнерство з Турецькою Республікою: зовнішньоекономічні аспекти. *Аналітична доповідь. Центр зовнішньополітичних досліджень*, 2022. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-11/analit.dop.-turechchina_18.11.2022.pdf (дата звернення 2.01.2023)

- 61.Теленко О. Особливості розвитку Тайваню як де-факто держави в сучасному світі. *Вісник Львівського університету: Серія філос.-політолог. студії*. 2020. № 40. С. 198-204.
- 62.Тихоненко І. Афганський фактор у відносинах Пакистан-США «Американська історія та політика»: науковий журнал. К.: «ІМВ», 2016. № 2. С. 170-177.
- 63.Тихоненко І. Південноазійський регіональний комплекс безпеки на сучасному етапі. *Вісник Львівського університету. Серія Міжнародні відносини*. 2015. Випуск 36. Частина 3. С. 60-65.
- 64.Тихоненко І., Уранова В. Конфліктогенність афгансько-пакистанських відносин за президенства А.Гані. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*. 2020. №2. С.84-95.
- 65.Удовік В. Зовнішня політика Японії на пострадянському просторі (1991-2016 рр.). *Схід*. № 5 (145). 2016. С.56-63. URL: http://www.nbuv.gov.ua/UJRN/Skhid_2016_5_11 (дата звернення 25.06.2022)
- 66.Худолій А.О. Американо-пакистанські відносини на початку XXI століття (2000-2008 рр.). *Вісник Донецького національного університету. Серія Політичні науки*. 2016. С.57-62.
- 67.Худолій А.О. Американо-Турецькі відносини на початку XXI століття. *Американська історія та політика*. 2017. №3. С.103-113.
- 68.Худолій А.О. Зовнішня політика Туреччини на Близькому Сході. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Сер.: Політичні науки*. 2017. С.34-42.
- 69.Худолій А.О. Регіональні виміри зовнішньої політики Пакистану. *S.P.A.C.E.* 2017. №2. С. 94-98.
- 70.Чекаленко Л., Ціватий В., Васильєва М. Турецька Республіка початку XXI століття: традиції, зовнішньополітична стратегія, інституційна модель. *Зовнішні справи*. 2014. № 1. С. 22-28.

- 71.Швед В.О. Індійсько-пакистанське прикордоння: історичний розвиток та сучасні засади узгодження суперечностей. *Проблеми всесвітньої історії*. 2021. № 3(15). С. 140-151.
- 72.Шергін С., Прип'як Є. В'єтнам на шляху суспільної модернізації та міжрегіонального співробітництва *Зовнішні справи*. 2020. № 4. С. 40-48.
- 73.Шергін С.О. Азіатсько-тихоокеанський регіоналізм у контексті проблем безпеки. *Зовнішні справи*. 2015. № 6. С. 16-22.
- 74.Ялі М.Х. Китай після кризи: новий полюс чи центр сили? *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. Вип.103. С.126-134.
- 75.Ярошко О.З. Пріоритети африканських країн у міжнародних відносинах. URL: <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/legal-and-political-science-212/political-problems-of-international-systems-and-global-developme> (дата звернення 25.04.2022).
- 76.Bush G.W. Pakistan's Musharraf Outline Bright Future for Alliance [Electronic resource]. Access mode: <http://usinfo.state.gov/sa/Archive/2006/Mar/04-804574.html>
- 77.Serle J. Monthly Updates on the Covert War January 2014 Update: US Covert Actions in Pakistan, Yemen and Somalia. *The Bureau of Investigative Journalism*. February 3, 2014. Access mode: <http://www.thebureauinvestigates.com/2014/02/03/january-2014-update-us-covert-actions-in-pakistan-yemen-and-somalia/>
- 78.The ASEAN Charter [Electronic resource]. <https://asean.org/wp-content/uploads/images/archive/publications/ASEAN-Charter.pdf>
- 79.The ASEAN Declaration (Bangkok Declaration) Bangkok, 8 Augustus 1967 [Electronic resource]. <https://agreement.asean.org/media/download/20140117154159.pdf>
- 80.Tewari M. India's strategic opportunities. *India's foreign policy*. P. 79-83.
- 81.Ziauddin M. The Ten Achievements: Pakistan's Foreign Policy [Electronic resource] *News Line*. July 29, 2016. Access mode: <http://newslinemagazine.com/magazine/ten-achievements-pakistans-foreignpolicy/>

Інформаційні ресурси.

1. Міністерство закордонних справ Держави Ізраїль. URL: https://www.gov.il/en/departments/ministry_of_foreign_affairs/govil-landing-page
2. Міністерство закордонних справ Ісламської Республіки Іран. URL: <https://en.mfa.ir/>
3. Міністерство закордонних справ Ісламської Республіки Пакистан. URL: <https://mofa.gov.pk/>
4. Міністерство закордонних справ КНР. URL: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/
5. Міністерство закордонних справ Республіки Індонезія. URL: <https://kemlu.go.id/portal/en>
6. Міністерство закордонних справ Соціалістичної Республіки В'єтнам. URL: https://www.mofa.gov.vn/en/bng_vietnam/
7. Міністерство закордонних справ Турецької Республіки. URL: <https://www.mfa.gov.tr/default.en.mfa>
8. Міністерство закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/>
9. Міністерство закордонних справ Японської Держави. URL: <https://www.mofa.go.jp/>
10. Міністерство зовнішніх справ Республіки Індія. URL: <https://mea.gov.in/>

Навчальне видання

**ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА
І ДИПЛОМАТІЯ
КРАЇН АЗІЇ ТА АФРИКИ**

Навчально-методичний посібник

Упорядник

ГЛЕБОВ Віктор Вікторович

Надруковано в авторській редакції
з готового оригінал-макета

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 6,51.
Наклад 10 прим. Зам. № 98 (9).

Видавництво і друкарня «Екологія»
65091, м. Одеса, вул. Разумовська, 23/1
Тел.: (048) 7-855-855; (0482) 33-07-17, 37-14-25
e-mail: astro_print@ukr.net; www.astroprint.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1873 від 20.07.2004 р.